

ЕТИКА И АНТИКОРУПЦИЈА

Курикулум и приручник
1-4. разред основне школе

ЕТИКА И АНТИКОРУПЦИЈА

Курикулум и приручник
1-4. разред основне школе

Импресум

Наслов:

Етика и антикорупција: Курикулум и приручник 1-4. разред основне школе

Аутор:

Ауторски тим пројекта “Курикулум за транспарентност, курикулум за одговорност”

Издавач:

Центар за развој медија и анализе
у партнерству са Удружењем *INFOHOUSE* и
Омладинским комуникативним центром

Адреса издавача:

Далматинска 1, 71000 Сарајево

Година:

2015.

Лектура:

Бранка Мркић-Радевић

Дизајн и ДТП:

Јасмин Левента

Штампа:

CPU Printing company
Бачићи бб, 71000 Сарајево

Публикација је урађена у оквиру пројекта који финансира Европска унија “Курикулум за транспарентност, курикулум за одговорност”. Садржај ове публикације је искључива одговорност аутора и издавача и ни у ком случају не представља становишта Европске уније.

Садржај

Увод	7
Курикулум	11
Приручник за учитеље разредне наставе	29
Закључак	84

УВОД

“Нико на свијету није јачи од човјека који зна.”
(Јапанска пословица)

Корупција је један од највећих проблема савременог демократског свијета. Овај феномен је глобално препознат као кључна препрека развоју друштва. Корупција подрива повјерење грађана у институције, угрожава стабилност и развој друштва, поткопава владавину закона и људска права и слободе, урушава добро управљање, правичност и социјалну правду. Посебно тешке посљедице корупција оставља на моралне темеље људске заједнице и основне етичке вриједности друштва. Босна и Херцеговина, наравно, није једина држава која је тешко погођена коруптивним дјеловањем и понашањем у свим областима живота, али је као земља у транзицији и постконфликтно друштво посебно изложена тешким посљедицама корупције, што због недовољно изграђених институционалних капацитета за борбу против ове појаве, што због недовољно развијене транспарентности и одговорности. Корупција је системски проблем и као такав захтијева стратешко и свеобухватно дјеловање у неколико праваца, првенствено на пољу превенције и едукације. Само едукован појединац постаје одговоран грађанин, а затим и снажан борац против корупције. И у Стратегији за борбу против корупције 2009-2014, којом се држава Босна и Херцеговина званично обавезала на провођење антикоруптивних реформи, изричито се наводи да ће антикоруптивне мјере бити ефикасне и одрживе само уколико се предузму посебне мјере у области образовања грађана још од најранијег узраста. Ове мјере дефинише и нова Стратегија за борбу против корупције 2015-2019, која је усвојена у мају 2015. године. У овом документу се наводи: “Остваривање дугорочних и одрживих резултата у превенцији и борби против корупције, те процес јачања моралних вриједности друштва као препреке борби против корупције, у неодвојивој је вези са образовањем и васпитањем. У том процесу најважнију улогу играју породица

и образовно-васпитни систем, почевши од предшколских установа до универзитета. Због тога је потребно да надлежне институције за образовање на свим нивоима власти посвете значајну пажњу питањима етике у припреми и извођењу наставних програма. На тај начин би се код младих људи стварао потенцијал за борбу против корупције, кроз интересовање за јавне послове, јачање свијести о општем добру и упознавање са користима за заједницу које доноси грађански активизам." Курикулум "Етика и антикорупција" намијењен ученицима од 1. до 4. разреда основне школе, први овакве врсте у Босни и Херцеговини, управо представља одличан основ и ефикасан алат за остварење ових циљева.

Зашто је важно учити о борби против корупције од раних школских дана? Шта ће ученици добити овим образовањем? Чак и дјеца најмлађег школског узраста свакодневно су, у мањој или већој мјери, свједоци или учесници понашања која се могу сматрати коруптивним. У породици, медијима, на друштвеним мрежама, могу се чути приче о давању поклона љекарима, запошљавању "преко везе", да полицајац прима новац како не би наплатио саобраћајну казну, ученици сами примјећују да је учитељ попустљивији према неким ђацима јер је можда у пријатељским односима са њиховим родитељима и слично. Важно је да дјеца већ од најранијег школског узраста препознају лоше обрасце понашања и дјеловања, те да им се кроз лекције засноване на примјерима из живота пружи прилика да властитим закључивањем разазнају шта је исправно, а шта не. Едукацијом заснованом на курикулуму "Етика и антикорупција" оснажује се образовање ученика у једној од кључних области живота: развија се антикорупцијска свијест код најмлађих; дјеца се упознају са појмовима преваре, мита, подмићивања, изнуде, куповине повластица; оспособљавају се за препознавање коруптивног понашања и критичко промишљање о моралним вриједностима; јача се улога ученика у рјешавању проблема у школи и друштву; дјеца усавшавају вјештине у антикоруптивним активностима. Дугорочно гледано, образовање о борби против корупције омогућиће данашњој дјечи, а сутра одраслим грађанима, да преузму активну улогу и учешће у борби против корупције, како у свом непосредном окружењу, тако и на нивоу целокупног друштва. Само еду-

кован појединац биће способен суочити се са проблемом на прави начин уколико се нађе у ситуацији у којој су му угрожена права или ако постане жртва корупције. Само образован појединац може да доноси одговорне одлуке, стварајући на тај начин културу одговорности као основни механизам превенције корупције и антикоруптивног дјеловања.

Курикулум “Етика и антикорупција” је резултат активности Центра за развој медија и анализе (ЦРМА) и партнерских организација Удружења *INFOHOUSE* из Сарајева и Омладинског комуникативног центра из Бањалуке, у оквиру пројекта “Курикулум за транспарентност, курикулум за одговорност”. Пројекат “Курикулум за транспарентност, курикулум за одговорност”, који финансира Европска унија, подразумијева увођење образовања о етици и борби против корупције у основне и средње школе и јавне универзитете у Босни и Херцеговини. Циљ овог пројекта јесте да подржи реализацију четири мјере из Акционог плана за провођење Стратегије за борбу против корупције 2009-2014. Наиме, мјера 3.11. Акционог плана антикоруптивне стратегије налаже “увођење програма обуке о етици и антикорупцији у основне и средње школе, те факултете”, док мјера 3.15. обавезује Агенцију за превенцију корупције и координацију борбе против корупције БиХ и Министарство образовања да “све основне и средње школе и универзитети у БиХ требају у своје наставне планове и програме уврстити програме обуке у области етике и борбе против корупције”. Ниједна од ове двије антикоруптивне мјере до данас није проведена. Отуда је значај пројекта “Курикулум за транспарентност, курикулум за одговорност” неупитан, будући да његове активности олакшавају и допуњују рад државне Агенције за превенцију корупције и координацију борбе против корупције. Истовремено, министарства образовања у Босни и Херцеговини су у Центру за развој медија и анализе добила кредитног партнера који им помаже да проведу свој дио обавеза дефинисаних Акционим планом за провођење Стратегије за борбу против корупције.

Изрази курикулума “Етика и антикорупција” претходили су детаљна процјена потреба за обуком о етици и антикорупцији у основним

школама, израда неопходних правних докумената за креирање инфраструктуре за обуку, те њихово достављање релевантним властима, што такође представља реализацију једне од мјера из Акционог плана (мјера 3.4.). Изради овог приручника су претходиле и консултације са представницима педагошких института, министарстава за образовање и младе, и Агенције за предшколско, основно и средње образовање БиХ.

Курикулум “Етика и антикорупција” на језгровит и сажет, али истовремено темељит и свеобухватан начин нуди широк спектар знања о проблему корупције: дефиниције основних појмова, објашњења врста и појавних облика корупције, њених извора, узрока и посљедица по појединца, друштво и државу у цјелини. Сва теоретска знања која нуди овај курикулум у потпуности су прилагођена узрасту ученика од 1. до 4. разреда основне школе. Посебна вриједност огледа се у чињеници да кроз поглавље “Инструкције/Водич за наставнике” курикулум нуди конкретне примјере, идеје и методологију како у оквиру редовног наставног процеса ученици могу да се образују о борби против корупције. Реализација образовања о антикорупцији и етици, базирана на овом приручнику, не захтијева додатне школске часове. Образовање о борби против корупције врло ефикасно може да се проводи у оквиру постојећег редовног наставног плана и програма. Постојећи наставни садржаји који се реализују на часовима језика, природе и друштва, математике или часовима одјељенске заједнице, могу да се обраде и кроз призму антикорупцијске борбе, а овај курикулум нуди модел за провођење таквих часова. Детаљно су разрађени приједлози наставних метода (игра улога, метод демонстрације, илустрације, драматизације, наставног разговора итд.), облика рада, сам ток часа и потребних средстава за реализацију наставних активности. Курикулум “Етика и антикорупција” је допринос развоју одговорних младих људи који желе да уче, дјелују и стварају бољу будућност на темељима поштења, праведности и једнакоправности.

КУРИКУЛУМ

ШТА ЈЕ КОРУПЦИЈА?

Корупција је вишеслојан феномен заснован на различитим историјским и друштвено-економским условима у свакој земљи. Та је активност стара колико и људски род, боље речено, колико и политичка и економска организација друштва. Посљедице корупције су непредвидљиве и данас надилазе националне границе: корупција поткопава све што људско друштво развија у складу са законским нормама, узрокује нетранспарентност у раду јавних служби, упитна је етичка и морална подлога у политичком одлучивању а нагриза и темељне вриједности демократског поретка. Већој свијести о проблемима корупције допринијели су уопштено глобализација и јачање свијести о негативним учинцима корупције на друштвено-економски развитак.

Корупција спада у појмове којима је тешко одредити садржај јер се њено значење мијења у различитом временском, друштвеном и политичком контексту. Неке од дефиниција корупције су:

- “Корупција је злоупотреба повјерених овласти за приватну корист.” (*Transparency International*)
- “Корупција је злоупотреба јавних овласти за приватну корист.” (Свјетска банка)
- “Корупција је девијантно понашање упосленика јавне управе (изабраних или именованих) које није у складу с њиховим задацима по службеној дужности, а примјењује се у циљу стицања приватног богатства или статуса појединца, уже породице или повезане групе људи.” (*Joseph Nye, 1967*)

Према Деренчиновићу¹ “корупција је процес у којем најмање двије особе недозвољеном размјеном у циљу остваривања властитих пробиताка поступају на штету јавног интереса и кршећи моралну и правну норму поврјеђују темеље демократског развоја, правну државу и

¹ Деренчиновић, Д., (2001.), Мит(о) корупцији, НОЦЦИ, Загреб

владавину права". То укључује дјелатности као што су подмићивање, непотизам, те злоупотреба положаја за личну корист.

У Босни и Херцеговини не постоји конкретно законско одређење корупције, али се конвенционално под тим појмом разумијева злоупотреба обављања дужности државне власти, противзаконито посредовање, примање и давање мита, злоупотреба положаја и овлаштења, прикривање противзаконито добијеног новца итд.

Основна карактеристика корупције јест да у њој учествују барем двије особе. Корупције су споразумне операције. Корупцију можемо посматрати двојачко: корупција као кршење моралне норме и корупција као кршење правне норме. Одређење корупције као кршења моралне норме сугерише на непогрешиво упозорење да је друштво изгубило претпостављене врлине. Корупција је сасвим несумњиво и правом забрањено понашање. Ради се о кршењу императивне или прохибитивне правне норме, углавном норме казненог права.

Појавни облици корупције

Корупција као изузетно штетна друштвена појава несумњиво нарушава темељне друштвене вриједности. Заузима многобројне облике с различитим судионицима, околином, улозима, техникама и различитим облицима културне прихватљивости. У литератури се наводе различите класификације корупције, зависно на којем подручју се јавља и с обзиром на облик који поприма.

Деренчиновић² разликује индивидуалну, системску, посредну и натјецатељску корупцију.

Индивидуална корупција – Ради се о корупцији малих, обичних људи. Индивидуална корупција се у највећем броју случајева појављује као класично подмићивање. Ради се о корупцијској позицији активног

² Деренчиновић, Д. (2001) Мит(о) корупцији. НОЦЦИ, Загреб

подмићивача, даваоца мита, учесника у процесу корупције на чију се иницијативу процес и одвија. У функцији пасивног подмићивача је прихватање иницијативе активног подмићивача и пристајање на закључивање споразума о корупцији. У многим ситуацијама активни подмићивач само је условно активан у смислу предузимања иницијативе. Често је испровоциран и потакнут активностима, најчешће посредника, тј. једноставно је присиљен постати активан.

Системска корупција – Системска корупција резултат је посебно-сти одређеног система који у циљу свога одржања не бира методе и средства аутономног функционисања. Једначина системске корупције гласи:³

$$K = M + D - O$$

К – корупција

М – монопол

Д – дискреција

О – одговорност

Посредна корупција – Код посредне корупције проблем је у томе што се мотив корупције тешко може одредити. Темељ је такве праксе: подржи мој приједлог, па ћу ја подржати твој итд. Такво дјеловање значи да јавни службеници поступају, с једне стране, за добробит својих гласача, за добробит читаве државе, као и за своје властито добро, односно интерес за реизбор или неке друге будуће политичке амбиције.

Натјецатељска корупција – Натјецатељска корупција је највише у вези са свијетом спорта. Притом се не смију заборавити ни друга подручја гдје се готово свакодневно догађа натјецатељска корупција (на примјер, подручје јавних набавки). Темељ разлике у односу на индивидуалну корупцију је у томе да код индивидуалне корупције

³ Арас, С. (2007) Корупција, Правник, 41, 1 (84), Загреб

на потенцијалној активној страни нема конкурента којег корупцијом ваља прескочити.

Остали појавни облици корупције

Административна: Тиме уопсленици јавне управе одузимају грађанима загарантовано им право на кориштење јавних услуга према прописима који вриједје за све грађане једнако (*Situngkir*, 2004). Најчешћи облици административне корупције јављају се кад запосленик јавне управе за мито или добијену противуслугу непрописно изда дозволе и потврде, омогући повољнији третман у пружању јавних услуга, или омогући избјегавање казне или плаћања пореза.

Тзв. **улична корупција** која обухвата све облике спонтаног поткупљивања јавних службеника или одговорних особа, без претходног плана или посебне најаве примаоцу мита, са сврхом избјегавања редовних обавеза или поступања у складу са законом, односно извршења законских обавеза, санкција, остварења неприпадајућих користи или прекоредним остварењем неких права и сл. За примјер може послужити подмићивање полицајца, цариника, финансијских полицајаца, припадника порезних, тржишних и других инспекцијских служби и других службених или одговорних особа, чије их радно мјесто овлашћује на provedбу јавних или државних овласти.

Уговарачка корупција представља склапање штетних уговора, додјелу концесија, грађевинских радова, добијање статуса набављача роба или извршиоца услуга уз уговарање провизије, непоштивањем редовног поступка у вези додјеле тих послова на терет буџетских средстава и сл.

Непотистичка корупција се састоји у попуњавању мјеста, односно функције у власти родбином, пријатељима и познаницима, чиме се нарушава начело једнакости грађана пред законом.

Политичка корупција обухвата свјесно припремање и изгласавање мањкавих или законских аката с правним "рупама", подзаконских

одлука тијела извршне власти, па све до осигурања финансијских средстава из тзв. црних фондова спонзора политичких странака.

Узроци корупције

За разлику од класичног криминалца (на примјер, силоватеља, убице итд.) који изазива општу осуду јавног мнијења, у многим је културама и друштвима неко ко узима мито синоним за способног, сналажљивог човјека који користи прилику узети од друштва нешто што му припада и што му је ускраћено низом ограничења. Претпостављива одбрана подмићивача могла би гласити – па сви то раде! Исто тако и подмићеног. Корупција је најприсутнија у “прелазним друштвима” што је према неким не само неизбежна појава јер служи као инструмент друштвене регулације у условима слабе и неорганизоване јавне власти. То је посебно изражено у земљама у транзицији, новим демократијама. Тачно је да је притисак на јавне службенике да злоупотребе положај можда већи ако живе близу или испод линије сиромаштва. Ако је сиромаштво узрок корупције (оно не може бити и једини узрок), онда је тешко објаснити зашто су богате, имућне земље преплављене скандалима, од којих је веома мали број у вези са онима који би се могли назвати сиромашним или у оскудици. Узроци корупције у Босни и Херцеговини углавном су подударни с узроцима корупције као кажњиве масовне појаве у свијету. Сви ендогени и егзогени фактори који утичу на њену појаву у свијету карактеристични су и за корупцију у БиХ, уз један изузетак. Стање аномије као лома нормативне друштвене структуре и с тим повезано слабљење веза међу људима и опште, социјалне солидарности, неповјерења грађана у законе и власт у већој је мјери карактеристична за БиХ и за остале транзицијске државе, него за остале државе у свијету. У питању је раздобље материјализма, песимизма и неповјерења грађана у законе и власт.

Посљедице корупције

Корупција постоји у сваком друштву, изазива посредне и непосредне штете, у неким друштвима је досегла такве размјере да наликује на

опасну патологију.⁴ Како истиче Деренчиновић, корупција као анти-културна појава:⁵

- а) отежава афирмацију начела владавине права као нормативни изражај начела једнакости свих пред законом;
- б) доводи до неповјерења грађана у законе и власт;
- в) негативно утиче на привредни развој;
- г) потиче друштвену и индивидуалну неједнакост;
- д) негативно утиче на друштвену стабилност и општу социјалну сигурност.

Зашто је битно учити о корупцији

Корупцију је немогуће у потпуности искоријенити, али је се може сузбити политичком вољом, правним нормама и унапређењем свијести о антикорупцији (Caiden, 1988). Корупција може бити редукована само уколико општа јавност схвати какве посљедице корупција има, а да би тако било најприје је треба информисати о томе о каквом се злу ради, какве штете наноси друштву и њима лично, те како је препознати и превенирати. Управо ту је од кључног значаја образовање младих из области етике и антикорупције као иницијални фактор промјена опште свијести јавности у БиХ. Наставни сегменти из етике и антикорупције требали би допринијети основном разумијевању појма корупције, њених узорака, појавних облика и посљедица.

⁴ Деренчиновић, Д., (2001), Мит(о) корупцији, НОЦЦИ, Загреб.

⁵ *Ibid.*

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ

Подмићивање (нуђење или примање какве услуге, новца или других облика користи да би се донијела каква одлука која је противправна)

Клијентелизам (протекција, тј. неформална веза између доносиоца одлука и клијентата; често се користи и термин патронажа)

Непотизам (стављање породице, пријатеља или познаника у први план приликом доношења одлука)

Проневјера (присвајање повјерене имовине или чега сличног)

Изнуда (захтијевање или остваривање какве користи употребом силе или пријетње)

Превара (остварење какве користи довођењем друге особе у заблуду, наводећи је да предузме неку радњу на штету своје или туђе имовине)

Сукоб интереса (ситуација у којој јавни дужносник има неке професионалне или личне интересе који угрожавају његову објективност)

Злоупотреба положаја (било који други облик понашања којим се служба обавља на начин да се властити интереси стављају испред јавних)

С обзиром на узраст и емоционални развој дјеце ове доби најучинковитији начин објашњавања појма корупције јест кроз примјере из њима блиских тема. Односи се то како на сам појам корупције тако и на облике таквог противзаконитог и неетичног понашања, као и на већ споменуте основне појмове. Наиме, за ову доб битно је да дјеца науче препознати поједине случајеве одређеног понашања као лоше, неетичне и супротне моралним и владајућим законским нормама. Није битно хоће ли дјеца запамтити називе самих појмова о којима је ријеч, него да им се да прилика да властитим закључивањем и одлукама разазнају шта је то исправно.

КОНТЕКСТ

Додирне тачке дјеце с корупцијом у њиховој непосредној околини

С обзиром на узраст и емоционални развој дјеце ове доби најучинковитији начин објашњавања појма корупције јест кроз примјере из њима блиских тема. Односи се то како на сам појам корупције тако и на облике таквог противзаконитог и неетичног понашања, као и на већ споменуте основне појмове. Наиме, за ову доб битно је да дјеца науче препознати поједине случајеве одређеног понашања као лоше, неетичне и супротне моралним и владајућим законским нормама. Није битно хоће ли дјеца запамтити називе самих појмова о којима је ријеч, него да им се да прилика да властитим закључивањем и одлукама разазнају шта је то исправно.

Дјеца и најмлађе школске доби свакодневно могу бити у контакту с понашањима која се могу сматрати коруптивним. Наиме, већ у својој породици могу чути о томе или бити свједоци поступака које сматрамо коруптивним. Тако на примјер, могу чути родитеље и друге чланове породице и њихове пријатеље или путем различитих медија како говоре о давању дарова или новца љекарима, томе да без “везе” није могуће добити посао, да полицајци примају новац како не би наплатили казну за саобраћајни прекршај, да дјеца добростојећих родитеља постижу више без труда и сл. Понекад таквим понашањима могу и директно да свједоче. Управо због тога је битно дјеци од најмлађе доби појашњавати да такви ставови и понашања нису исправни и добри, те им усађивати свијест да то штети и њима, њиховим најближим и цијелом друштву.

Како размишљају дјеца у овом узрасту

Према когнитивној теорији Пијажеа дјеца млађег основношколског узраста (од 6. до 12. године) припадају стадију конкретних операција (трећем стадију развоја). Конкретна операција је могућност логичког

размишљања и могућност конверзације на познатим и конкретним садржајима. Дијете може стварати појмове, увиђати односе и рјешавати проблеме само кад ради с познатим предметима. У овом узрасту се интензивира развој логичког мишљење, али је оно и даље у вези са конкретним објектима, са оним што дјеца тенутно опажају. Дијете које конкретно операционално рјешава проблем још увијек је усредоточено на манипулисање стварима, без обзира што их замишља.

Дјеца почињу схватати да се мишљење других може разликовати од њиховог мишљења. У могућности су да слијед радњи у мислима врате уназад. Од седме године намјерно памћење има свој циљ, повећава се обим вербално-логичког памћења, семантичког памћења, развој способности систематизације, уз кориштење смисаоних и каузалних веза при класификацији предмета и појава, расте потенцијал и утицај вербалних инструкција и вољне пажње. До изражаја долазе *серијација* – способност низања предмета према неком мјерљивом својству, нпр. од најмањег до највећег; *транзитивност* – способност закључивања о односу између двају предмета на темељу знања о њиховом односу према трећем предмету. Дијете може ријешити задатке класификације – уочити надређено начело које ће му омогућити да логички разврста предмете у групи; *реверзибилност мишљења* – на логичан начин дијете може мисаоно баратати узајамно повезаним представама; *децентрација* – дијете може логички баратати с више димензија одједном; *губитак егоцентризма*; *чешће логичко размишљање* – у конкретним ситуацијама дијете показује знакове логичког расуђивања и зачетке узрочно-последичног закључивања. На овом стадију развоја стално се повећава независности о перцепцији - дијете све мање постаје зависно о перцепцији тренутног стања, већ може размишљати и о промјенама које су довеле од једног стања до другог.

Карактеристика ученика овог узраста је изразити физички, когнитивни и емоционални развој. Упоредо са развојем когнитивних способности одвија се и морални и социоемоционални развој. Према Пијажеу нпр., развој когнитивних способности и степен моралног развоја су међусобно повезани. Своју теорију заснива на опажањима дјечије игре и на испитивањима дјечијег рјешавања моралних дилема које су

представљене кроз приче у којима су поступци два дјетета довели до неких лоших посљедица. Од дјеце је тражено да процијене који је лик у причи више крив.

Овај период је карактеристичан и по томе што из игре као основне дјелатности дјетета прелазимо у игру као основу за учење и развој уопште. Недовољно зрелости и искуства у процјени конкретних ситуација из окружења доводи ученике у несигуран и “рањив” положај.

Утицај породице је увијек од изузетне важности јер родитељи представљају дјетету модел за понашање и ставове. Међутим, у овом периоду развоја на важности све више добија утицај вршњака. У нижим разредима основне школе групе вршњака се састоје од дјеце истог пола и доби. Пријатељства су релативно површна и усмјерена на заједничке интересе или учествовање у активностима у којима уживају. Вршњаци и пријатељства међу дјецом имају све више утицаја. Улога пријатеља у овој доби: дјеца се с пријатељима могу дружити, забављати и заједно се бавити различитим активностима; могу пружити емоционалну подршку дајући сигурност у новим ситуацијама или тренуцима када се појаве “проблеми”; могу помоћи када дијете треба научити неку нову интелектуалну вјештину, али и норме понашања и дружења, те начин разрјешавања сукоба.

Нису безначајне ни одређене законитости физичког развоја дјеце у овом узрасту. Кости расту брже од мишића. За развој мишића треба пуно вјџбе и постоји немогућност дјеце да дуже вријеме буду мирни и бораве на једном мјесту. Зато у школи у том периоду дјетињства и стадију развоја, треба обезбиједити простор за игру и кретање, трчање, скакање и пењање на отвореном; омогућити развој fine моторике – изрезивање, бојење, моделирање глине и пластелина; развој мишића – више пута током часа и наставног дана планирати тјелесну активност и кретање ученика.

О чему уче у школи и какве су њихове навике стицања знања

У овом периоду ученици стичу основна знања из свих наставних предмета (матерњи језик, математика, музичка култура, физичко васпитање, природа и друштво, ликовно васпитање, вјеронаука), развијају елементарне вјештине, умијећа и способности. У наставни план и програм према ком дјеца изучавају наведене наставне предмете није уврштена тема у вези са корупцијом и митом, иако се садржаји ове теме и очекивани исходи, могу успјешно интегрисати са осталим наставним садржајима и исходима учења. Са неким понашањима која се могу сматрати коруптивним, како смо навели, ученици се срећу у раном школском узрасту. Већином су били у ситуацији да слаткишима купују пријатеље, подмићују другове да би чували тајну, те се сусретали са појмовима као што су куповина олакшица, проневјера, превара и слично, што значи да дјеца од најранијег школског узраста ову појаву имају у искуству, иако је нису свјесни, нити је доживљавају као негативну и непожељну. Поставља се питање на који начин ученицима приближити садржаје у вези са темом мита и корупције?

Све напријед наведено имплицира да у овом узрасту требамо наставу засновану на активности ученика и оријентисану на учење примјеном, учење открићем, искуствено учење, у којем су ученици максимално активни. Школски програми за овај узраст требају да омогуће дјеци да сама експериментишу, рукују предметима, користе симболе, постављају питања, сама траже одговоре и пореде своје налазе са налазима друге дјеце. Развој говора и стимулисање мишљења ученика су (како наглашавају когнитивистички оријентисани психолози) веома важни. На примјер, Брунер каже да ће дјеца успјешније рјешавати одређене проблеме ако схвате да су постављени задаци у ствари проблеми који се морају ријешити, на које сами треба да одговоре, а не да траже одговоре у књизи или на табли. Зато је у раном основношколском узрасту потребно организовати наставу у којој су заступљене специфичне игре, причање прича и слично. То је и разлог због којег је наставна метода у усвајању знања веома важна, ако не и пресудна.

Сам “улазак” дјетета у школу значајно утиче и поспјешује изградњу социјалних односа, пружа могућност интеракције са неким другим субјектима, са вршњацима и наставником. Пролазећи кроз различита искуства при којима дјеца овог узраста показују специфична понашања, долази до изградње самосвијести и самокритичког односа. Понашање које је карактеристично за овај узраст је имитација – игра улога, пркос, негативизам, ривалство, љубомора, агресивност, доминантност насупрот интегративном понашању, потреба за социјалним прихватањем, тврдоглавост, стидљивост, поводљивост и сл. У тражењу личне позиције у новом социјалном контексту и новим контактима, дјеца овог узраста често желе да се наметну доминантним ставом (“ако нећеш да се играш по мом, онда се нећемо ни играти”). Доминантност у одређеној групи даје значајнији утицај у међусобној интеракцији. Играма опонашања и играњем различитих улога ученици лако схватају да се доминантност може постићи без негативних ставова, агресије и поткупљивања. Игра улога ученика ставља у различите позиције, како пасивног посматрача и процјењивача одређених ситуација, тако и као субјекта и активног учесника у одређеним ситуацијама, што све доводи до личног развоја појединца и стварања позиције у тој заједници. У свим овим смишљеним, стручно вођеним активностима, наставник и ученици учествују као партнери подједнако одговорни за посљедице рјешавања задатих ситуација.

Наставни процес уопште, а не само онај који је у вези са темом мита и (анти)корупције, не треба се ограничити само на вербалну комуникацију наставника и ученика, него се треба фокусирати на дјелатност ученика и ту дјелатност усмјерити на свијет ствари, без којих је немогуће “предати” знања која чине садржај наставе. “Дијете не усваја и не учи напамет научене појмове, не стиче их памћењем, него их ствара највећим напором цјелокупне активности сопствене мисли.”⁶

Када је ријеч о избору наставних метода издваја се више критеријума на основу којих наставник може да донесе одлуку коју методу да

⁶ *Vigotski, L.S.*, (1977), Мишљење и говор, Нолит, Београд

примијени. Као најважнији критериј наводи се циљ васпитања и образовања, циљ часа, односно исходи које желимо да остваримо, специфичност наставног садржаја и узрастне особине ученика. Приликом избора метода наставници треба да имају у виду да ће комбинација различитих метода помоћи ученицима да развију различите технике учења и достигну различите циљеве наставе.

Игра улога је веома погодна за едукацију ученика о корупцији и миту јер пружа могућност лакшег и узрасту примјеренијег начина разумијевања кључних појмова као што су корупција, мито, антикорупција, неетичко и неприхватљиво понашање. Пред ученике се поставља одређена ситуацији у којој они, кроз дату улогу, процјењују ситуацију, доносе одлуке и уочавају посљедице. Предност игре улога је у томе што се лако постиже већа концентрација дјецe, став дјецe према игри позитивнији је него према учењу, најактивнији су у игри, мање се умарају, повећава се мотивација, интерес, пажња итд.

Погодне су и методе илустрације, демонстрације, драматизације, које у својој основи опет имају игру улога, јер дијете из различитих, а и из своје перспективе, на различите начине изражава своје мишљење и ставове и образлаже их другима. Истовремено спознаје и ставове и мишљења других, који не морају да буду исти као његови. Све то је велики изазов за дјецу овог узраста, изазов у којем они радо учествују и уживају.

Метода наставног разговора, усмјереног и вођеног, неизоставна је у овом узрасту, али не би требала бити униформна ни јединствена, него је увијек треба допуњавати осталим методама које омогућују ученицима да истражују, откривају и на различите начине изражавају спознато и испољавају своје способности.

У складу с тим, увијек је потребно комбиновати, не само методе него и различите облике рада, од рада са цијелим разредом, до рада у мањој групи, пару, индивидуалног рада, па и омогућити ученицима да бирају облик који им у одређеном моменту највише одговара. Све то претпоставља да је наставник претходно припремио различите задатке

и разноврсне материјале и изворе учења, да је осмислио такву динамику наставног процеса која стално пулсира и која подразумијева вишесмјерну комуникацију, међу свим субјектима и актерима наставног процеса (ученик, наставник, наставни садржај).

ЦИЉ ОДГОЈА И ОБРАЗОВАЊА ИЗ ОБЛАСТИ ЕТИКЕ И АНТИКОРУПЦИЈЕ

Корупција је присутна у нашем друштву и ту чињеницу не можемо занемарити. Дјеца се од најмлађе доби сусрећу с тим појмом. У већини случајева нико им га поближе не објашњава нити их упућује на штетност корупције. Они, најчешће, једноставно прихвате (или не прихвате) тај појам као нешто негативно, а зашто је тај појам негативан – не знају.

Стога је циљ антикорупцијског одгоја и образовања да омогући ученицима промишљање о том, за њих апстрактном појму, усвајање неких нових знања, али првенствено изградња одређених ставова. Не на начин да им те ставове наметне учитељ него тако да сами дођу до закључка о позитивном или негативном утицају таквог понашања. Важно је код дјеце развијати критичко мишљење и логичко закључивање и аргументовање. Битно је појаснити дјеци сам појам “корупција”, указати им на то да је корупција негативна, те на дјеци прилагођен начин показати опасности које корупција може имати за неке темељне људске вриједности попут љубави, пријатељства, достојанства, пороцице и друштва.

У складу с тим циљ васпитања и образовања из области етике и антикорупције је:

- Развијање антикорупцијске свијести код најмлађих
- Развијање свијести о пожељним и моралним вриједностима, те способности за правилно морално расуђивање и доношење исправних одлука

- Упознавање са појмовима као што су превара, мито/подмићивање, изнуда, куповина повластица, проневјера, злоупотреба положаја, непотизам и слично, као непожељно и неприхватљиво понашање
- Развијање критичког мишљења и способности уочавања друштвено неприхватљивог понашања
- Развијање социјалних компетенција ученика
- Развијање способности процјене властитог понашања, те одговорности према себи и другима, кроз специфичне искуствене активности.

Очекивани резултати су:

- Разумијевање кључних појмова као што су подмићивање, изнуда, проневјера, превара, злоупотреба положаја и сл.
- Способност ученика да критички процјењују однос између индивидуалних карактеристика, социјалног контекста и коруптивног понашања
- Способност ученика да критички процјењују различите животне ситуације и односе међу људима, те препознају исправна и праведна понашања и активности које промовишу социјално прихватљиво понашање у непосредном окружењу
- Свијест о посљедицама коруптивних понашања и спремност ученика да преузму одговорност за посљедице неправилне процјене и одлуке
- Спремност за изношење личног става о коруптивном понашању и способност аргументовања истог.

Даља операционализација циљева и очекиваних исхода могућа је у оквиру разраде конкретног наставног часа.

АКТИВНОСТИ

Листа тема које би требало обухватити оваквим видом образовања тичу се управо главних појмова који се везују за корупцију. Неке од тема које би требало обвезно обрадити дате су у наставку у примјерима наставних сати за сваки од разреда. Најучинковитији начин да се дјечи ове доби приближи проблем корупције и неетичног понашања јесу стварни или замишљени случајеви о којима ће они моћи да расправљају и сами закључе гдје су границе етичног. Треба им дати прилику да се сами суоче с одређеном етичком дилемом и донесу одлуку о томе како би требало исправно поступити и зашто. Оно што је нарочито важно у употреби оваквих метода јесте да ученици разумију да чак и најситнија дјела корупције, неетичког понашања, имају озбиљне посљедице за друштво, те да чак и мања кршења етичких норми постављају основу за каснија озбиљнија дјела, као што су она која се сматрају корупцијом. Један од могућих примјера који ће дјечи поближе расвијетлити разлику између неетичног и коруптивног понашања је и питање у коју они школу желе ићи након што успјешно заврше основну школу. Када изразе своје жеље, учитељ их једноставно пита како би се осјећали да се не успију уписати у жељену школу због некога ко има пуно горе оцјене од њих, али је дао мито или је рођак директора школе или некога другог ко има утицај. Наравно, постоји низ других сличних питања и примјера.

Методe за остваривање постављених циљева и форме реализације активности су разноврсне и не би требале бити униформне. Није неопходно да се дефинисани циљеви остварују искључиво на часовима одређеног наставног предмета, нпр. васпитног рада са одјељенском заједницом или пак на некој од ваннаставних активности. Постоји могућност и препоручљиво је да се циљеви едукације из области антикорупције интегришу и остварују заједно са циљевима свих редовних наставних предмета. У примјерима који слиједу то је и презентовано. Дефинисане циљеве и очекиване исходе могуће је остварити упоредо са осталим циљевима васпитно-образовног рада у било којем од наставних предмета. На примјер, одговоре на задатке

и проблемске ситуације из области етике и антикорупције, ученици могу писати и уоквиривати у геометријске слике које раде из математике (троугао, правоугаоник, квадрат, круг...), могу писати писмене радове на тему *Каквог је облика превара или подмићивање* или зашто је баш као такву виде, могу објашњавати зашто су нека од коруптивних понашања о којима разговарају одређене боје, којом јединицом мјере их можемо, или не можемо мјерити... Могуће их је довести у везу и са садржајима из саобраћајног васпитања и обликом саобраћајних знакова који изражавају забрану и слично. Листа могућности је неисцрпна и наставник има слободу да испољи своју методичко-дидактичку креативност.

ПРИРУЧНИК

ЗА УЧИТЕЉЕ РАЗРЕДНЕ НАСТАВЕ

ПРИМЈЕРИ НАСТАВНИХ ЈЕДИНИЦА И ПРОЈЕКТАТА

Примјер бр. 1

Назив школе:		Наставник:				
Предмет: СРПСКИ/ ХРВАТСКИ/БОСАНСКИ ЈЕЗИК		Одјељење				
		Час				
Разред: I	Школска година:	Вријеме				
		Датум				

ПРИПРЕМА ЗА НАСТАВНИ ЧАС

НАСТАВНА ЦЈЕЛИНА: КЊИЖЕВНОСТ

ТЕМА: ЕТИКА И КОРУПЦИЈА

ПОДТЕМА: ПРЕВАРА

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: ГАВРАН И ЛИСИЦА, БАСНА

ТИП ЧАСА:

- а) **обрада новог садржаја** б) понављање ц) вјежбање
д) систематизација е) (упиши)

НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:

- а) **разговор** б) **излагање** ц) демонстрација д) **текст** е) дискусија
ф) **писмени рад** г) лабораторијски и **практични рад** х) самостални рад и) ЦРТАЊЕ

ОБЛИЦИ РАДА:

- а) **фронтални** б) групни ц) индивидуални д) **рад у паровима**
е) **интерактивни** ф) (упиши)

ЦИЉЕВИ ЧАСА:

- а) образовни: РАЗВИЈАТИ ГОВОРНУ КОМУНИКАЦИЈУ, ИМЕНОВАТИ ЛИКОВЕ, ОДРЕДИТИ ЈЕДНУ ЊИХОВУ ОСОБИНУ, ЗНАТИ ИСПРАВНО И ПОСТУПИТИ ПРЕМА ОБЛИКУ КОРУПЦИЈЕ (ПРЕВАРЕ)

б) одгојни: РАЗВИЈАТИ ЕМОЦИОНАЛНУ ОСЈЕТЉИВОСТ, ТОЛЕРАНЦИЈУ, САМОПОШТОВАЊЕ, ПРИЈАТНУ АТМОСФЕРУ ЗА РАД, ПРЕПОЗНАТИ ЛОШЕ ПОСТУПКЕ

ц) функционални: УВОДИТИ УЧЕНИКЕ У ТЕМУ ЕТИКЕ И АНТИКОРУПЦИЈЕ КРОЗ РАДИОНИЦУ НА ЧАСУ СРПСКОГ/ХРВАТСКОГ/БОСАНСКОГ ЈЕЗИКА, РАЗВИЈАТИ КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ: УЧЕНИЦИ ЋЕ МОЋИ ДА ПРЕПОЗНАЈУ ЛОШЕ ПОСТУПКЕ У ВЕЗИ С АКОРУПТИВНИМ ДЈЕЛИМА ПРЕВАРЕ, РАДИОНИЦОМ ЋЕ СЕ УВОДИТИ У СВЈЕСНО ИЗБЈЕГАВАЊЕ КОРУПТИВНИХ ДЈЕЛА И ПРИЈАВЉИВАЊЕ ИСТИХ. ИСХОДИ СЕ ТЕМЕЉЕ НА ПСИХИЧКОМ, ЕМОЦИОНАЛНОМ, МОРАЛНОМ И ФИЗИЧКОМ РАЗВОЈУ ДЈЕТЕТА У ДОБИ ОД ШЕСТ ГОДИНА, КАО И НА ИНДИКАТОРИМА И НАЧИНИМА УЧЕЊА.

НАСТАВНА СРЕДСТВА И ПОМАГАЛА

ЕЗОП: “БАСНЕ”; ФЛОМАСТЕРИ, ПАПИРИ, ЦРТЕЖИ ЛИСИЦЕ И ГАВРАНА, ДВД СА БАСНОМ

ЛОКАЦИЈА РАДА:

а) школа б) природна средина ц) друштвена средина д) (упиши)

ЛИТЕРАТУРА:

ЕЗОП: “БАСНЕ”, СЛАЂАНА АРАС: “КОРУПЦИЈА”, ЗАГРЕБ, 2007., “ТКО СЕ БОЈИ КОРУПЦИЈЕ ЈОШ”, БРУНО ЂУРКО, ИВАНА КРАГИЋ, ЗАГРЕБ, 2012.

ПЛАН ЧАСА

I ДИО: МОТИВАЦИЈА, НАЈАВА ЦИЉА И ЗАПИС

II ДИО: ОБРАДА БАСНЕ, СПОЗНАЈНО-ДОЖИВЉАЈНА АНАЛИЗА, ПРЕВАРА

III ДИО: ЕВАЛУАЦИЈА

АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

(концепт, биљешке, задаци, план табле, питања)

I. УВОДНИ ДИО :

СА УЧЕНИЦИМА НАЈПРИЈЕ РАЗГОВАРАТИ О ДАНАШЊЕМ ДАНУ, КАКВО ЈЕ ВРИЈЕМЕ, ЧИТАЊЕ БАСНЕ “ГАВРАН И ЛИСИЦА”

НАЈАВА ЦИЉА ЧАСА И ЗАПИС НА ТАБЛИ.

ГАВРАН И ЛИСИЦА- Езон

Гавран украде комад сира и сједне на дрво да га поједе.

Тек што је то лисица опазила, одмах је пожељела тај лијепи залогај, и почела мислити како би до њега дошла.

Сасвим кротко и понизно дође дрвету и рече гаврану: “Лијепа птицо, какво дивно перје имаш! Како су сјајне твоје очи, и како сјајан кљун! Ако је још и твој глас такав, ти си онда краљ свих птица!”

Гаврану је та хвала веома годила, па одлучи зајевати да лисица чује његов глас. Отвори кљун, закрешти, сир му испадне, а лија га добро дочека, похлепно пограби и поједе. Стане му се ругати говорећи: “Мени се хтјело сира зато сам те хвалила. Е, мој гавране, свега имаш само памети немаш.”

Постиђен, гавран одлети даље.

II. ГЛАВНИ ДИО:

- КО СУ ГЛАВНИ ЛИКОВИ ОВЕ ПРИЧЕ?
- КАКАВ ЈЕ ГАВРАН? (ЛАКОВЈЕРАН)
- КАКВА ЈЕ ЛИСИЦА? (МУДРА)
- КОЈЕ ЉУДСКЕ ОСОБИНЕ ИМА ЛИСИЦА? (СКЛОНОСТ ДА БЕЗ РАДА СВЕ ИМА)
- КОЈЕ СУ ОСОБИНЕ ГАВРАНА? (ТАШТ)

РАД У ПАРУ:

(НА ПАПИРУ ЗАЛИЈЕПИТИ СЛИКЕ ГАВРАНА И ЛИСИЦЕ, ОБОЈИТИ ИХ И ФЛОМАСТЕРОМ НАЦРТАТИ МЈЕСТО ГДЈЕ СЕ ТО ДОГАЂА – ДРВО)

РАЗМЈЕНА УРАЂЕНИХ РАДОВА ГДЈЕ ЋЕ СВАКИ ПАР ДОДАТИ НЕШТО НА ЦРТЕЖ (АКО СУ ЧУЛИ НЕШТО СЛИЧНО – НЕКО ЈЕ НЕКОГА ПРЕВАРИО – НАЦРТАЈТЕ ТО)

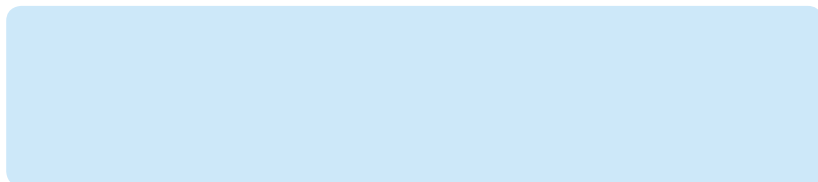
ИЗЛАГАЊЕ УРАЂЕНИХ РАДОВА И РАЗГОВОР.

- ГАВРАН ЈЕ ПОВЈЕРОВАО ЛИСИЦИ. ШТА МИСЛИТЕ ЗАШТО? (ЈЕР ГА ЈЕ ОНА ПУНО ХВАЛИЛА.)
- ЈЕ ЛИ ЛИСИЦА ПОСТУПИЛА ИСПРАВНО? (АКО НИЈЕ ЗАШТО, ИЛИ АКО ЈЕСТЕ – ЗАШТО?)
- ШТА БИСТЕ ВИ УРАДИЛИ ДА СТЕ НА МЈЕСТУ ГАВРАНА?
- КАКО БИСТЕ ВИ НАЗВАЛИ ЛИСИЧИН ПОСТУПАК? (ПРЕВАРА)
- БИСТЕ ЛИ ИСПУСТИЛИ ДРАГУ ИГРАЧКУ КОЈУ ЈЕ ВАШ ПРИЈАТЕЉ ЖЕЛИО УЗЕТИ ОД ВАС АКО ВАС ОН ПУНО ХВАЛИ?
- БИСТЕ ЛИ МУ ПОВЈЕРОВАЛИ?
- ШТА ЈЕ ЦИЉ ВАШЕГ ПРИЈАТЕЉА? (ДА СЕ ДОЧЕПА ЖЕЉЕНЕ ИГРАЧКЕ.)
- А КАКО БИСТЕ НАЗВАЛИ ТО ШТО ЈЕ ПРИЈАТЕЉ УРАДИО? (ПРЕВАРА)
- ЗНАТЕ ЛИ ВИ НЕКОГА КО ЈЕ ПРЕВАРЕН ИЛИ ЈЕ ПРЕВАРИО ДРУГОГА?
- КАКО БИСТЕ ПОСТУПИЛИ ПРЕМА ПРЕВАРАНТУ?
- РЕКЛИ БИСТЕ РОДИТЕЉИМА ИЛИ УЧИТЕЉИЦИ?
- ШТА БИ РОДИТЕЉИ УРАДИЛИ, А ШТА УЧИТЕЉИЦА?

III. ЗАВРШНИ ДИО:

- ИСПРАВНО ЈЕ ПРИЈАВИТИ ПРЕВАРУ.
- ИЗВЕСТИ ЗАКЉУЧАК:
- НЕ ВЈЕРУЈ ОНОМЕ КО ТЕ ПРЕВИШЕ ХВАЛИ. ПРЕВАРАНТА ТРЕБА ПРИЈАВИТИ СТАРИЈИМА, А СТАРИЈИ ПОЛИЦИЈИ.

Домаћа задаћа и упутство за слиједећи час:

ИЗГЛЕД ШКОЛСКЕ ТАБЛЕ

КЊИЖЕВНОСТ:

ГАВРАН И ЛИЦИЦА

ЕЗОП

БАСНА ЈЕ ПРИЧА У КОЈОЈ ЖИВОТИЊЕ МОГУ ГОВОРИТИ. ТО ЈЕ НЕСТВАРНА ПРИЧА.

ПРЕВАРА: НЕПОШТЕНО ПОСТУПАЊЕ ЗБОГ КОРИСТИ.

Простор за допуну припреме, напомене и анализу часа:

Наставник/ца:

Прегледао/ла:

Примјер бр. 2

РАЗРАДА ЧАСА**Тема:** Подмитљиви зеко**Разред:** 1. и 2. (први и други)**Предмет:**

- 1. разред – интеграција предметних подручја: Моја околина, Говор, изражавање стварање и Ритмика, спорт, музика
- 2. разред – интеграција предмета: матерњи језик, Ликовна култура, Музичка култура, Природа и друштво

Облик/метода рада:

Интегрисани наставни дан

- фронтални, индивидуални и рад у групи
- метода разговора, метода илустрације и метода усменог излагања.

Потребна средства:

- CD или DVD са пјесмом Зекини јади (“Јури Зека издалека, облијева га зној. Трчи јадан жедан, гладан и уздише: “Јој!” Препео се јер је неко повикао: “Стој!” Па ће трком да се склони у кућерак свој....”) (YouTube: Зекини јади, пјева Зденка Вучковић)
- прича у сликама “Подмитљиви зеко”
- коверте (кесице или пакетићи) са причом у сликама у виду слагалице
- љепило, селотејп, бојице које ученици иначе користе
- папири формата А3 за групне паное
- свеске и основни прибор.

Циљ часа:

- Упознавање ученика са појмом подмићивања као непожељног и неприхватљивог понашања, те оспособљавање да препознају подмићивање у свакодневним животним ситуацијама

- Развијање логичког мишљења, способности за правилно морално расуђивање и доношење исправних одлука.

Очекивани резултати:

Ученик ће моћи да:

- препознаје исправна и праведна понашања у непосредном окружењу;
- препознаје активности које промовишу социјално прихватљиво понашање;
- уочава садржај слике и ријечима и краћим реченицама га повезује у причу;
- илуструје ситуације давања мита.

Приједлог за одвијање часа (детаљан опис планиране активности):

1. корак: Уводна активност

Након поздрава, добродошлице и уобичајених активности на почетку радног дана, ученици се удобно смјесте на мјесту за окупљање у учионици. Сједе у кругу, слушају и пјевају пјесму “Зекини јади”.

2. корак: Прича по низу слика: “Подмитљиви зеко”

Ученици су и даље на мјесту за окупљање и сједе у кругу.

Прича по низу слика “Подмитљиви зеко” је представљена на три слике, нацртане на папиру, које наставник једну по једну лијепи на табли, паноу или неком другом пригодном мјесту и иницира разговор о сликама.

Лијепи прву слику на којој су приказани зеко и корњача како стоје на стартној линији и треба да учествују у трци. Иницира разговор о слици. Могућа питања за разговор:

- Ко се налази на слици?
- За шта се спремају зеко и корњача? На основу чега знају одговор на ово питање?

- Жели ли неко да опише како се одвија трка?
- Шта мислите ко би требао побиједити?
- Које особине најбоље описују зеку, а које корњачу?

Лијепи другу слику на којој корњача пуном корпом мркве поткупљује зеку како би прва стигла на циљ и побиједила у трци. Питати ученике:

- Шта видите на овој слици?
- О чему разговарају корњача и зеко на слици?
- Шта мислите, зашто корњача даје мркву зеки?

Лијепи и трећу слику на којој зеко наслоњен на дрво једе мркву, док се корњача налази на циљу и слави побједу. Питања:

- Може ли неко да објасни шта је приказано на овој слици?
- Како се завршила ова прича?
- Да ли је у стварном животу могуће да у трци корњача побиједи зеца? Зашто?
- Зашто је у овој трци корњача побиједила?
- Да ли је у овој причи неко лоше поступио? Зашто?
- Да ли је исправно давати неком оно што он јако жели како бисмо ми лакше остварили своје циљеве и жеље?
- Да ли је исправно од неког узимати новац или нешто друго што ми желимо, како бисмо му у нечему помогли?
- Ко је дао, а ко је узео мито у овој причи?
- Шта је посљедица узимања мита у овој причи?

Навести појам МИТО и ПОДМИЋИВАЊЕ и повезати их са оним што је корњача урадила у причи.

Кроз разговор с ученицима доћи до поуке ове приче: Треба на поштен и праведан начин обављати своје дужности и обавезе, а не подмићивањем или потплаћивањем других како бисмо остварили неку личну корист. Ове лоше начине понашања називамо МИТО.

3. корак: *Слагалица – зеко и корњача*

Ученици сједају на своја мјеста, групе од три или четири ученика добијају коверту са слагалицом *Зеко и корњача*. (Ријеч је о три сличице које је наставник претходно нацртао и копирао у довољан број примјера. Сличице не треба да буду у боји.)

Наставник објашњава да се у коверти налазе сличице које у виду слагалице требају саставити и залијепити на паное (веће папире које је наставник припремио). Пошто у овом случају корњача не подмиђује зеку, прича ће имати другачији завршетак. Сличице требају залијепити по правилном редослиједу, како би настала нова прича, онако како би заиста требала да изгледа, без подмиђивања.

Наставник обилази ученике, прати шта раде, по потреби даје додатна упутства и разговара с ученицима. Сугерисати ученицима да најприје одреде редослијед слика, размисле да ли је он исправан, покушају испричати причу према редослиједу који су направили, па да тек онда лијепе.

Након што саставе и залијепе нову причу по низу слика, ученици требају да обоје слике и дају причи нови наслов (то више није прича *Подмитљиви зеко*). Пано могу да украшавају према личној жељи. Потребно је да напишу и имена и презимена чланова групе (уз напомену да они који знају, сами пишу своје име и презиме и помажу другарима који то још увијек нису у могућности да ураде. Алтернатива је да наставник напише име и презиме ученика на посебан папир, а да ученици пресликавају на пано написано име и презиме.)

Слиједи излагање ученичких паноа на видном мјесту у учионици, причање нове приче и упоређивање двије приче. Кључно питање:

- Шта је исправно, а шта није исправно?

4. корак

Како би задовољили потребу за кретањем организовати трку ученика, с обавезним обиљежавањем старртне позиције и циља. Како би имали више побједника, могуће је организовати трку више група ученика.

5. корак: *Разговор о ситуацијама у којима се јавља подмићивање*

Наводити конкретне примјере и тражити да ученици изнесу и образложе своје ставове о датим ситуацијама.

Примјери:

- Да ли бисте урадили неком задаћу ако вам он плати нечим што ви јако волите? (*Ужином која вам се свиђа, слаткишем који волите, новцем...*)
- Да ли бисте слагали своје родитеље ако вам неко за то понуди нешто што желите? (*Навести неки примјер*)
- Да ли бисте се дружили са неким само зато што вам купује или поклања ужину сваки дан?
- Замислите да сте ви учитељ, да ли бисте неком од ученика давали боље оцјене само зато што је син или кћерка вашег друга?

Разговарати о овим ситуацијама. Питати ученике да ли су се некада нашли у некој од оваквих ситуација? Да ли се неко близак њима нашао у некој од ових или сличној ситуацији? Како треба реаговати ако се некада нађемо у сличној ситуацији? Да ли би они понудили или узели мито?

6. корак: *Илустровање једне од ситуација у којој су се ученици нашли*

Ученици у своје свеске илуструју неку од ових или сличну ситуацију у којој су се нашли. Уколико нису били у таквој ситуацији могу да замисле и илуструју ситуације подмићивања и узимања мита, као и супротну, исправну ситуацију, у којој нема подмићивања. Тако ће сваки ученик у својој свесци имати илустрацију неисправне и неморалне ситуације

подмићивања и узимања мита, као и исправну и моралну ситуацију како би требало да се понашају. Изнад илустрација треба да напишу НЕ, односно ДА, у смислу “исправно” и “неисправно”.

Наставник цијело вријеме обилази ученике током рада и помаже им уколико је то потребно.

Ово је истовремено и евалуација, као и 7. корак.

(Омогућити ученицима да своје илустрације заврше код куће, уколико нису стигли у школи.)

7. корак: Закључивање дана

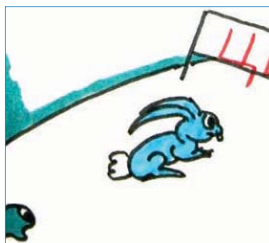
Питати ученике шта су тај дан ново научили и шта ће запамтити.

Материјали:

Прича по низу слика “Подмитљиви зеко”

Слагалица “Зеко и корњача”

Примјер бр. 3

Назив школе:		Наставник:				
Предмет: ОДЈЕЉЕНСКА ЗАЈЕДНИЦА		Одјељење				
		Час				
Разред: II	Школска година:	Вријеме				
		Датум				

ПРИПРЕМА ЗА НАСТАВНИ ЧАС**НАСТАВНА ТЕМА:** КОРУПЦИЈА**ПОДТЕМА:** ПОДМИЋИВАЊЕ, МИТО ИЛИ ПОТКУПЉИВАЊЕ**НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:** ЦРВЕНКАПИЦА - ИЗОКРЕНУТА БАЈКА**ТИП ЧАСА:**

а) **обрада новог садржаја** б) понављање ц) вјежбање
 д) систематизација е) (упиши)

НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:

а) **разговор** б) **излагање** ц) демонстрација д) **текст** е) дискусија
 ф) писмени рад г) лабораторијски и практични рад х) **самостални рад** и) **ЦРТАЊА**

ОБЛИЦИ РАДА:

а) **фронтални** б) **групни** ц) индивидуални д) рад у паровима е) **интерактивни** ф) (упиши)

ЦИЉЕВИ ЧАСА:

а) образовни: УВЕСТИ УЧЕНИКЕ У ПОЈАМ КОРУПЦИЈЕ, ПОДУЧИТИ ИХ КАКО ИСПРАВНО ПОСТУПИТИ, ПРЕПОЗНАВАЊЕ ОБЛИКА КОРУПЦИЈЕ У СТВАРНОМ ОКРУЖЕЊУ

б) одгојни: ПОТИЦАТИ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈУ СВАКОГ ДЈЕТЕТА, ПОТИЦАТИ ПОШТИВАЊЕ РАЗЛИЧИТОСТИ, СТВАРАТИ ПРИЈАТНО ОКРУЖЕЊЕ ЗА РАД, ПОТИЦАТИ УСВАЈАЊЕ ПОЗИТИВНИХ СТАВОВА

ц) функционални: РАЗВИЈАТИ ОСЈЕЋАЈ ОДГОВОРНОСТИ ПРЕМА СЕБИ И ДРУГИМА, РАЗВИЈАТИ КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ, ЛОГИЧКО ПАМЋЕЊЕ И ЗАКЉУЧИВАЊЕ.

ИСХОДИ: УЧЕНИЦИ ЋЕ НА КРАЈУ ЧАСА МОЋИ ДА ПРЕПОЗНАЈУ ПОДМИЋИВАЊЕ КАО ОБЛИК КОРУПЦИЈЕ, УОЧЕ НЕПРИМЈЕРЕНЕ ПОСТУПКЕ И ПОНАШАЊА, ДОНЕСУ ЗАКЉУЧКЕ О ПОСТУПЦИМА, ДОНЕСУ ОДЛУКУ КАКО ИСПРАВНО ПОСТУПИТИ.

НАСТАВНА СРЕДСТВА И ПОМАГАЛА:

ЧАРТ ПАПИР, МАРКЕРИ У БОЈИ

ЛОКАЦИЈА РАДА:

а) **школа** б) **природна средина** ц) друштвена средина д) (упиши)

ЛИТЕРАТУРА:

Бајка Црвенкапица

ПЛАН ЧАСА

I ДИО: ЈУТАРЊИ САСТАНАК, МОТИВАЦИЈА, НАЈАВА И ЗАПИС ЦИЉА

II ДИО: ОБРАДА ТЕМЕ, ИЗРАЖАВАЊЕ ДОЖИВЉАЈА, СПОЗНАЈНО-ДОЖИВЉАЈНА АНАЛИЗА

III ДИО: СИНТЕЗА И ЕВАЛУАЦИЈА

АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

(концепт, биљешке, задаци, план табле, питања)

IV. УВОДНИ ДИО:

- ЈУТАРЊИ САСТАНАК: ПОЗДРАВ, ВИЈЕСТИ ИЗ ПОРОДИЦЕ, ВРИЈЕМЕ, КАЛЕНДАР ПРИРОДЕ, ТЈЕЛОВЈЕЖБА УЗ ПЈЕСМУ “Ко се вука боји још”.
- МОТИВАЦИЈА:
- ЧИТАЊЕ БАЈКЕ “ЦРВЕНКАПИЦА” ДО ТРЕНУТКА КАД СЕ ПОЈАВЉУЈЕ ЛОВАЦ И УГЛЕДА ВУКА. ВУК ЈОШ НИЈЕ СТИГАО ПОЈЕСТИ БАКУ.

V. ГЛАВНИ ДИО:

ЕМОЦИОНАЛНА ПАУЗА. НАСТАВЉАЊЕ БАЈКЕ СА ДРУГАЧИЈИМ КРАЈЕМ:

“КАД ЈЕ ВУК УГЛЕДАО ЛОВЦА УПЛАШИО СЕ И ЗА СВОЈ ЖИВОТ И ЗА СВОЈ ОБРОК. НАМЈЕРАВАО ЈЕ ПОЈЕСТИ БАКУ, А ЗАТИМ И ЦРВЕНКАПИЦУ.

КАКО ЈЕ БИО ДОСЈЕТЉИВ, А ЛИЈЕН ДА РАДИ И СЕБИ ОСИГУРА ОБРОК ОБРАТИО СЕ ЛОВЦУ:

“ЗНАШ ШТА, КАКО БИ БИЛО ДА ТИ ДАРУЈЕМ ВЕЛИКУ КУЋУ НА МОРУ И НОВИ БМВ, А ДА ТИ ЗАБОРАВИШ ДА СИ МЕ ВИДИО И ПРОДУЖИШ СВОЈИМ ПУТЕМ?”

НЕСТРПЉИВО ЈЕ ЧЕКАО ОДГОВОР.

“ПРИСТАЈЕМ”, РЕЧЕ ЛОВАЦ, “АКО МИ ОДМАХ ДАШ КЉУЧЕВЕ КУЋЕ И АУТА“

ВУК ЗАВУЧЕ ШАПУ У ЏЕП И ПРЕДА МУ КЉУЧЕВЕ, А ЛОВАЦ ПРОДУЖИ СВОЈИМ ПУТЕМ.“

ЕМОЦИОНАЛНО-ДОЖИВЉАЈНА АНАЛИЗА

- ШТА ЈЕ ВУК УРАДИО ПОСЛИЈЕ?
- ЈЕ ЛИ ЛОВАЦ РАЗМИШЉАО ШТА ЋЕ БИТИ СА БАКОМ И ЦРВЕНКАПИЦОМ?
- ЈЕСУ ЛИ СЕ БАКА И УНУКА МОГЛЕ СПАСИТИ?
- ЗАШТО ЈЕ ЛОВАЦ ИЗАБРАО КУЋУ И АУТО А НЕ СПАШАВАЊЕ ЖИВОТА БАКЕ И УНУКЕ?
- КАКАВ ЈЕ БИО ЛОВАЦ?
- КОЈЕ СУ ПОСЉЕДИЦЕ ЊЕГОВОГ ДЈЕЛА ЗА БАКУ И УНУКУ?
- КАКО СЕ ОСЈЕЋАЛА МАМА КАД ЈЕ САЗНАЛА ЗА ДОГОВОР ВУКА И ЛОВЦА?
- ЈЕ ЛИ ГА НЕКОМЕ ПРИЈАВИЛА?
- КО ЈЕ КРИВ ШТО СУ БАКА И ЦРВЕНКАПИЦА ТРАГИЧНО ЗАВРШИЛЕ?
- БИСТЕ ЛИ ВИ ПРИСТАЛИ НА ТАКО НЕШТО?
- ЈЕСТЕ ЛИ НЕКОМЕ НЕКАДА НАПИСАЛИ ЗАДАЋУ А ОН ВАМА ДАРОВАО ДУГО ЖЕЉЕНУ ИГРАЧКУ?

- БИСТЕ ЛИ ЛАГАЛИ РОДИТЕЉИМА АКО ВАМ НЕКО ПОНУДИ НЕШТО ШТО ЖЕЛИТЕ?
- ЈЕСТЕ ЛИ ВИ НЕКАДА НЕКОГА ПОДМИТИЛИ ДА ВАМ НАПИШЕ ЗАДАЋУ ИЛИ ЛЕКТИРУ?
- ЈЕСТЕ ЛИ ВИ ОД НЕКОГА ПРИМИЛИ МИТО КАКО НЕ БИСТЕ РЕКЛИ УЧИТЕЉИЦИ ИЛИ РОДИТЕЉИМА ЗА НЕШТО НЕПОШТЕНО ШТО ЈЕ НЕКО УРАДИО?

ПРОЧИТАТИ ЗАТИМ ПРАВИ ЗАВРШЕТАК ПРИЧЕ И УПОРЕДИТИ.

ГРУПНИ РАД: (ЧЛАНОВИ СЕ МОГУ МИЈЕЊАТИ У ГРУПИ И ТАКО ДОПРИНОСИТИ КРЕАТИВНОСТИ РАДА.)

НА ПАПИРУ НАПИШИТЕ ИЛИ НАЦРТАЈТЕ ШТА БИСТЕ ВИ УРАДИЛИ ДА СТЕ БИЛИ НА ЛОВЧЕВОМ МЈЕСТУ И ДА СТЕ МОГЛИ СПАСИТИ БАКУ И УНУКУ. МОЖЕТЕ НАПИСАТИ И ЈЕ ЛИ ЛОВЧЕВ ПОСТУПАК БИО ПРАВЕДАН.

БИСТЕ ЛИ ГА ПРИЈАВИЛИ И КОМЕ?

ИЗЛАГАЊЕ РАДОВА И ДОНОШЕЊЕ ЗАКЉУЧКА:

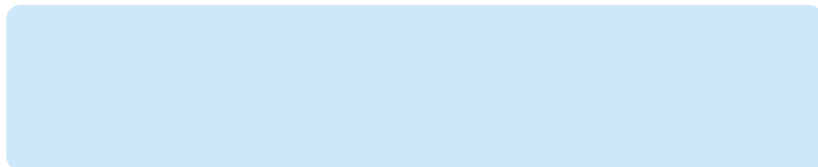
ЛОВАЦ ЈЕ БИО НЕПРАВЕДАН И ПОТКУПЉИВ. ЗАМИЈЕНИО ЈЕ ДВА ЖИВОТА ЗА КУЋУ И АУТО.

VI. ЗАВРШНИ ДИО:

ЕВАЛУАЦИЈА:

ТАКВЕ ПОСТУПКЕ МОЖЕМО НАЗВАТИ МИТОМ, ПОТКУПЉИВАЊЕМ ИЛИ ПОДМИЋИВАЊЕМ. НАУЧИЛИ СМО НОВУ РИЈЕЧ – МИТО, ПОТКУПЉИВАЊЕ ИЛИ ПОДМИЋИВАЊЕ, ШТО ЗНАЧИ ПРИМАЊЕ И ДАВАЊЕ ДАРА НЕКОМЕ ЗА УЧИЊЕНУ УСЛУГУ.

Домаћа задаћа и упутство за слиједећи час:

ИЗГЛЕД ШКОЛСКЕ ТАБЛЕ

ЦРВЕНКАПИЦА ИЗОКРЕНУТА БАЈКА

МИТО, ПОТКУПЉИВАЊЕ ИЛИ ПОДМИЋИВАЊЕ - ДАВАЊЕ ИЛИ
ПРИМАЊЕ ДАРА ЗА УЧИЊЕНУ УСЛУГУ

Простор за допуну припреме, напомене и анализу часа:

Наставник/ца:

Прегледао/ла:

Примјер бр. 4

РАЗРАДА ЧАСА

Тема: Да ли се другарство/пријатељство може купити?

Разред: 3. (трећи)

Предмет:

- Васпитни рад са одјељенском заједницом (ВРОЗ)

Облик/метода рада:

- фронтални и индивидуални облик рада
- метода разговора, метода усменог излагања, метода илустрације и писаних радова.

Потребна средства:

- CD са пјесмама за дјецу, пјесма “Другарство”, Драган Лаковић (YouTube)
- папири за писање писама
- бојице.

Циљ часа:

- Развијање свијести да се свако право другарство/пријатељство доказује дјелом, гради праведним и моралним поступцима и понашањем
- Развијање социјалних компетенција ученика.

Очекивани резултати:

Ученик ће моћи да:

- уочи и објасни разлику између “правог” и “купљеног” пријатељства;
- процијени и заузме став према “куповини пријатељства”.

Приједлог за одвијање часа (детаљан опис планиране активности):

1. корак: Уводни дио

Слушање и пјевање пјесме “Другарство” Драгана Лаковића
Разговор након слушања пјесме:

- Шта је другарство? Када си другу потребан а када ниси?
- Када и како се стиче другарство?
- Вјерујете ли да је понекад могуће да се људи друже читав живот, а да се никад не упознају докраја? Шта то значи?
- У којим ситуацијама се може видјети право, истинско пријатељство?
- Да ли се друг може купити? Како и зашто?

2. корак

Разговор: Ситуација у школи

Марко и Давор

Марко иде у трећи разред. Јако би желио да се дружи са Давором, али га Давор не примјећује. Уочио је да Давор воли аутиће, па је одлучио да му један поклони...

- **Шта мислите шта се онда десило? Да ли је Давор прихватио аутић? Да ли су постали пријатељи? Да ли је то право пријатељство? Може ли се поклоном добити пријатељ?**

... Марко је био пресретан. Од тада су се често играли и дружили. Једног дана је Давору требала помоћ. На великом одмору је замолио Марка да му објасни писмено сабирање јер га није добро схватио. Марко је одбио. Тражио је од Давора да се играју. Давор се наљутио и рекао да нису више пријатељи...

- **Да ли је Марко поступио као пријатељ? Зашто?**
- **Да ли је Давор поступио као пријатељ? Зашто?**
- **Да ли је ово било право пријатељство?**
- **Шта је Марко мислио кад је поклонио аутић? Може ли се купити пријатељ? Да ли су Давор и Марко знали како се стиче прави пријатељ?**
- **Како се стиче прави пријатељ?**

Задатак за ученике:

Половина ученика пише писмо Марку, а друга половина Давору, на тему: *Како настаје право пријатељство?*

Евалуација:

Ученици цртају свог најбољег друга/другарицу, у ситуацији кад помажу један другом и пишу му поруку о другарству/пријатељству које не може да се купи.

Примјер бр. 5

Назив школе:		Наставник:				
Предмет: ЧАС ОДЈЕЉЕНСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ		Одјељење				
		Час				
Разред: III	Школска година:	Вријеме				
		Датум				

ПИСАНА ПРИПРЕМА ЗА ЧАС ОДЈЕЉЕНСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

ТЕМА: КОРУПЦИЈА

НАСТАВНА ЦЈЕЛИНА: НЕПОТИЗАМ (ПРОТЕКЦИЈА РОДБИНЕ И ПРИЈАТЕЉА)

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: СВЕ ИВАНОВЕ ПЕТИЦЕ

ТИП САТА: ОБРАДА НОВОГ ГРАДИВА

ОБЛИК РАДА: ФРОНТАЛНИ, ГРУПНИ, ИНТЕРАКТИВНИ, ИНДИВИДУАЛНИ

МЕТОДЕ РАДА: ИЗЛАГАЊА, ДЕМОНСТРАЦИЈЕ ТЕКСТА, ПИСАЊА, ЧИТАЊА, ВИЗУАЛИЗАЦИЈЕ

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:

а) образовни: ДЈЕЦА ЋЕ ЗНАТИ ДА ПРЕПОЗНАЈУ ОБЛИК КОРУПЦИЈЕ, РАЗВИЈАЈУ СТАВОВЕ ЗА ИСПРАВНО ПОСТУПАЊЕ, СТВАРАЈУ ОТПОР ЗА СЛИЧНЕ СИТУАЦИЈЕ

б) одгојни: РАЗВИЈАЊЕ ПОЗИТИВНЕ АТМОСФЕРЕ ЗА РАД, ТОЛЕРАНЦИЈА, САМОПОШТОВАЊЕ, ПОТИЦАЊЕ САМОПРОЦЈЕНЕ И ПОШТИВАЊЕ ДРУГИХ И ДРУГАЧИЈИХ

в) функционални: РАЗВИЈАЊЕ ЛОГИЧКОГ И КРИТИЧКОГ МИШЉЕЊА И ПАМЋЕЊА, ПРИМЈЕНА НАУЧЕНОГ, АНАЛИЗА СЛИЧНИХ СИТУАЦИЈА, ЛОГИЧКО ЗАКЉУЧИВАЊЕ

НАСТАВНА СРЕДСТВА И ПОМАГАЛА:

ЧАРТ ПАПИР, ФЛОМАСТЕРИ, КОЛАЖ ПАПИР, НАСТАВНИ ЛИСТИЋИ (СТРИП)

ПЛАН ЧАСА:**I УВОДНИ ДИО:** МОТИВАЦИЈА, НАЈАВА И ЗАПИС ЦИЉА**II ГЛАВНИ ДИО:** ОБРАДА НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ, АНАЛИЗА, УОПШТАВАЊЕ**III ЗАВРШНИ ДИО:** ЕВАЛУАЦИЈА**АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА**

(концепт, биљешке, задаци, питања, план табле)

УВОДНИ ДИО ЧАСА:

МОТИВАЦИЈА: РАЗГОВАРАЈУ ЧУПКА И ЛУДА ГЉИВА ИВА (ПОКАЗАТИ НАЦРТАНЕ ЛИКОВЕ КРОЗ СТРИП).

ЧУПКА СЕ ЖАЛИ ИВИ КАКО ИВАН ИЗ ЊЕНОГ РАЗРЕДА УВИЈЕК, БАШ УВИЈЕК ДОБИЈЕ ПЕТ, ИАКО ТО НАЈЧЕШЋЕ НЕ ЗАСЛУЖИ. ПИТА ГЉИВУ ИВУ ШТА ДА РАДИ И КАКО ДА СЕ ИЗБОРИ СА ТАКВОМ НЕПРАВДОМ.

СТРИП “ЧУПКА И ЛУДА ГЉИВА ИВА” (стрип у четири слике)

(Чупка је дјевојчица која јако воли природу и веома бујне маште. За све своје недоумице тражи рјешења у измишљеном пријатељству са гљивом мухаром. Чак јој је дала и име: Ива. Одабрала ју је због црвене боје клобука са великим бијелим тачкама јер је њена омиљена боја црвена.)

ЧУПКА (отпухујући):

МОЖЕШ МИСЛИТИ, ОНАЈ ИВАН ЈЕ ОПЕТ ДОБИО ПЕТ ИАКО ОДГОВОР НИЈЕ БИО ПОТПУНО ТАЧАН! ЊЕМУ УЧИТЕЉИЦА УВИЈЕК ДА ПЕТ ИАКО ОН НЕ ЗНА УВИЈЕК ОДГОВОР И НЕ ПИШЕ БАШ РЕДОВНО ЗАДАЋЕ.

ЛУДА ГЉИВА ИВА:

А ШТА ГА ЈЕ УЧИТЕЉИЦА ПИТАЛА?

ЧУПКА:

ПИТАЛА ГА ЈЕ ДА НАБРОЈИ ШТА СЕ СВЕ ПИШЕ ВЕЛИКИМ СЛОВОМ А ОН ЈЕ РЕКАО САМО ИМЕНА ГРАДОВА И НОГОМЕТНИХ КЛУБОВА! КАО ДА ЈЕ НОГОМЕТ НАЈВАЖНИЈА СТВАР НА СВИЈЕТУ!

ЛУДА ГЉИВА ИВА:

А ШТА ЈЕ ТРЕБАО РЕЋИ?

ЧУПКА: (ЉУТИТО)

ПА ИМЕНА И ПРЕЗИМЕНА ЉУДИ, ГРАДОВА, СЕЛА, РИЈЕКА, УСТАНОВА И, ШТО ЈЕ НАЈВАЖНИЈЕ, ПОЧЕТАК РЕЧЕНИЦЕ! УЧИТЕЉИЦА ЈЕ РЕКЛА ДА ЈЕ ОДЛИЧНО И ДАЛА МУ ПЕТ.

ЛУДА ГЉИВА ИВА:

А ЈЕСИ ЛИ ТИ ТО ЗНАЛА?

ЧУПКА:

ПА САД САМ ТИ РЕКЛА ШТА ЈЕ ТРЕБАО ОДГОВОРИТИ! СЛУШАШ ЛИ ТИ МЕНЕ УОПШТЕ?!

ЛУДА ГЉИВА ИВА:

СЛУШАМ, СЛУШАМ. ШТА САМ ТИ ЈА КРИВА? ПА ИВАНУ СИ ТРЕБАЛА РЕЋИ ИСПРАВАН ОДГОВОР, А И УЧИТЕЉИЦИ.

ЧУПКА:

И ДА ЗНАШ ДА ХОЋУ, ВЕЋ СУТРА!

НАЈАВА И ЗАПИС ЦИЉА НА ТАБЛУ

УЧЕНИЦИ ЋЕ НА КРАЈУ ЧАСА МОЋИ ПРЕПОЗНАТИ И ОДРЕДИТИ СЕ ПРЕМА СЛИЧНИМ НЕПРАВДАМА И ПРОТЕКЦИЈИ ПРИЈАТЕЉА И РОДБИНЕ. УПОЗНАЋЕ И ПОЈАМ НЕПОТИЗАМ.

ГЛАВНИ ДИО ЧАСА:

ЧИТАЊЕ СТРИПА И АНАЛИЗА УЗ ПОМОЋ ПИТАЊА.

- КО ЈЕ УОПШТЕ ИВАН?
- ЈЕ ЛИ ИВАН УЧИТЕЉИЧИН РОЂАК ИЛИ СИН?
- МОЖДА ЈЕ ИВАН СИН БОГАТИХ РОДИТЕЉА?
- ШТА ЋЕ СЕ ДЕСИТИ АКО ЧУПКА КАЖЕ РОДИТЕЉИМА?
- ШТА БИ БИЛО АКО ЈЕ ЧУПКА ПОГРИЈЕШИЛА?
- ЈЕ ЛИ ОНА МОЖДА ЉУБОМОРНА НА ИВАНА?
- ЗАШТО ЈЕ ЧУПКА ОСЈЕЋАЛА ДА ЈЕ НЕПРАВЕДНО ШТО ИВАН ДОБИЈА ПЕТИЦЕ ИАКО НИЈЕ ЗАСЛУЖИО?
- КАКО СЕ ОСЈЕЋАЛА ЗБОГ ТОГА?
- ЈЕСУ ЛИ И ЊЕНИ ПРИЈАТЕЉИ ИЗ РАЗРЕДА ИСТО ОСЈЕЋАЛИ?
- ЈЕ ЛИ ЧУПКА РАЗГОВАРАЛА СА НЕКИМ О ТОЈ СИТУАЦИЈИ?

УОПШТАВАЊЕ:

УЧЕНИЦИ ЋЕ ДА НАПИШУ НА ЧАРТ ПАПИР КОМЕ БИ СЕ ОНИ ОБРАТИЛИ КАКО БИ СЕ УТВРДИЛО ЈЕСУ ЛИ ИВАНОВЕ ПЕТИЦЕ ПЛОД ЗНАЊА ИЛИ ПРИЈАТЕЉСКЕ НАКЛОНОСТИ УЧИТЕЉИЦЕ ПРЕМА ЊЕМУ.

НАКОН ТОГА ЋЕ СВАКА ГРУПА ДА ИЗНЕСЕ СВОЈЕ МИШЉЕЊЕ И КРОЗ ДИСКУСИЈУ БРАНИ СВОЈ СТАВ.

ЗАВРШНИ ДИО ЧАСА:

АКО ЈЕ ЧУПКА У ПРАВУ ЧИНИ ЛИ УЧИТЕЉИЦА “МЕДВЈЕЂУ УСЛУГУ” ИВАНУ?

ЗНАЈУ ЛИ УЧЕНИЦИ ЗА СЛИЧАН СЛУЧАЈ?

УВОЂЕЊЕ ПОЈМА НЕПОТИЗАМ КАО ПОДРШКА И НЕЗАСЛУЖЕНА КОРИСТ ЗБОГ РОДБИНСКИХ ИЛИ ПРИЈАТЕЉСКИХ ОДНОСА.

Примјер бр. 6

РАЗРАДА ЧАСА

Тема: Наговорили су ме

Разред: 3. (трећи)

Предмет:

- Васпитни рад са одјељенском заједницом (ВРОЗ)

Облик/метода рада:

- фронтални рад, индивидуални и рад у групи
- метода разговора, метода усменог излагања, метода илустрације и писаних радова.

Потребна средства:

- пано с марионетом (марионета може да буде презентована и на рачунару); наставни листићи за рад група

Циљ часа:

- Развијање критичког мишљења и способности уочавања друштвено неприхватљивог понашања
- Развијање способности процјене властитог понашања, те одговорности према себи и другима и друштвено прихватљивом понашању, кроз специфичне искуствене активности.

Очекивани резултати:

Ученик ће моћи:

- разликовати исправна и праведна понашања у конкретној ситуацији
- на прави начин сагледати ситуацију, затим исправно одлучити
- препознати посљедице подмиђивања
- преузети одговорност за посљедице неправилне процјене.

Приједлог за одвијање часа (детаљан опис планиране активности):**1. корак**

Ученици и наставник сједе у полукругу и посматрају пано са кловном-марионетом (или слику на рачунару). Водити разговор о појму “марионета”.

- Како се зове ова лутка? (Уколико нико од ученика не зна шта је *марионета* наставник то треба објаснити.)
- Шта мислите ко покреће марионету? Ко држи конце?
- Замислите да сте на мјесту ове лутке. Како бисте се осјећали? Зашто?
- Како неко може да утиче на ваше понашање?
- Осим родитеља и наставника који вас савјетују како да се понашате и тако утичу на вас, ко још утиче на вас и на ваше понашање?
- Да ли се некада догодило да вас неко наговара и усмјерава на нешто што не желите да радите?

Кроз разговор вођен уз помоћ питања доћи до битних утицаја као што су: **медији, интернет, улица, идоли, вршњаци** итд.

Док ученици наводе **ко** и на који начин утиче на њих, наставник одговоре уписује у облачиће изнад марионете.

2. корак

У овом кораку се фокусирамо на утицај вршњака.

- Тражити од ученика да наведу неку ситуацију у којој су њихови другови/вршњаци утицали на њих.

Уколико ученици не наведу позитиван примјер, потребно је да наставник наведе неке позитивне примјере утицаја вршњака.

Слиједи читање приче **“Наговорили су ме”**, уз претходно упознавање ученика да ће након приче добити задатке које ће рјешавати у групама.

Наставник чита причу, а након кратке емоционалне паузе, иницира разговор, како би ученике што адекватније припремио за рад у групама.

Питања за разговор након читања приче:

- Зашто је Марко пристао на наговор да провале у школу? Шта је желио да постигне? Чег се плашио? Чиме су му запријетили и како су га подмитили?

Разговор треба водити у правцу да ученици разумију и одговоре шта је Марка навело да се упусти у овакву авантуру.

3. корак: Рад у групама

Свака група добије листић са задатком и 10-ак минута да разговарају и усагласе мишљења.

(Уколико се определијелимо да ученицима дамо задатак да драматизују своје рјешење, што је пожељно за овај узраст и сигурно би повећало ефикасност ове теме, реализацију треба продужити на два школска часа.)

4. корак

Слиједи извјештавање група и дискусија о сваком задатку. Након сваког извјештавања извући закључак.

Не треба изоставити закључак који се односи на посљедице цјелокупне ситуације (одлазак у полицијску станицу; осјећање стида код свих дјечака; остала осјећања као: повријеђеност због преваре, кајање и сл; осуду вршњака у разреду, па и осталих у школи када су чули шта се догодило; евентуална казна, како у школи тако и од стране родитеља...)

Евалуација:

Разговарати о сличним животним ситуацијама и могућим посљедицама.

Нагласити да свако сноси одговорност за сопствено понашање и да то што “нас је неко наговорио” не умањује нашу одговорност.

Питати ученике шта су научили тај дан?

Сваки ученик треба да напише какву је поуку извукао!

Материјали:

Пано с марионетом

Прича: “Наговорили су ме”

Било је лијепо и сунчано суботње послјијеподне. Марко је сједио испред зграде на степеницама улаза узграду. Био је сам и досађивао се. Питао се гдје су његови вршњаци и шта је с њима, кад никога нема. Док је тако размишљао, изненада, иза угла изађоше Давид и Милан.

“Марко, шта радиш?“, упита Давид. “Ништа, досађујем се и убијам од досаде. Је л’ имате можда неку идеју шта да радимо“, рече Марко. “Хајдемо до школског дворишта да видимо шта се тамо дешава“, рече Милан.

Одшетали су до школског дворишта, али ни тамо није било никога.

“Еј, а да се мало зезамо... да провалимо у школу и направимо мали хаос у њој“, рече Давид.

Марко је оклијевао. Није био сигуран да је то баш добра идеја.

“Па, не знам, шта ако нас ухвате, онда ћемо стварно бити у проблему. Може да наиђе полиција и готови смо.“

“Ма хајде, Марко, неће нас ухватити, шта ти је, шта си се препао“, рече Милан, “уосталом, нећемо претјеривати, само ћемо се мало зезати“. “Уосталом, ако не желиш ниси више ни добродошао у наше друштво. Ако пристанеш даћу ти ону своју лопту која ти се допада.“

“Па, добро хајде“, рече Марко невољно. Није био баш одушевљен идејом, али је хтио да остане са другарима.

И док су тако претурали по кабинетима школе изненада је наишао чувар. Одмах је позвао полицију, али и њихове родитеље. Дјеца су са својим родитељима отишла у станицу полиције. Када су Марка родитељи упитали зашто је то урадио, одговорио је: “Они су ме наговорили.“

Наставни листићи за рад група**Прва група**

- Разговарајте у групи и замислите како ће реаговати учитељица када дјечаци дођу у школу. Како ће поступити и шта ће предузети?
- Будите спремни да своју идеју презентујете и образложите осталима у разреду.

Друга група

- Шта мислите како ће се Давид и Милан оправдати за оно што су урадили? Како су се они осјећали након свега?
- Закључке до којих сте дошли ћете презентовати и образложити осталима у разреду.

Трећа група

- О чему је све Марко размишљао и како се осјећао након свега?
- Маркова промишљања ћете испричати осталима у разреду.

Четврта група

- Да сам био на Марковом мјесту ја бих...
- Након разговора у групи и усаглашавања мишљења, испричаћете шта бисте ви урадили, како бисте поступили да сте били на Марковом мјесту.
- Будите спремни образложити своју одлуку.

Примјер бр. 7

Назив школе:		Наставник:				
Предмет: ОДЈЕЉЕНСКА ЗАЈЕДНИЦА		Одјељење				
		Час				
Разред: IV	Школска година:	Вријеме				
		Датум				

ПРИПРЕМА ЗА НАСТАВНИ ЧАС

НАСТАВНА ЦЕЛИНА: ЕТИКА И КОРУПЦИЈА

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: ПРИЈАТЕЉСТВО

ТИП ЧАСА:

- а) **обрада новог садржаја** б) понављање ц) вјежбање
д) систематизација е) (упиши)

НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:

- а) **разговор** б) **излагање** ц) демонстрација д) **текст** е) дискусија
ф) писмени рад г) лабораторијски и **практични рад** х) **самостални рад** и) (упиши)

ОБЛИЦИ РАДА:

- а) **фронтални** б) **групни** ц) индивидуални д) рад у паровима
е) **интерактивни** ф) (упиши)

ЦИЉЕВИ ЧАСА:

а) образовни: УВЕСТИ УЧЕНИКЕ У ПОЈАМ КОРУПЦИЈЕ, ПОДУЧИТИ ИХ КАКО ИСПРАВНО ПОСТУПИТИ, ПРЕПОЗНАВАЊЕ ОБЛИКА КОРУПЦИЈЕ У СТВАРНОМ ОКРУЖЕЊУ

б) одгојни: ПОТИЦАТИ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈУ СВАКОГ ДЈЕТЕТА, ПОТИЦАТИ ПОШТИВАЊЕ РАЗЛИЧИТОСТИ, СТВАРАТИ ПРИЈАТНО ОКРУЖЕЊЕ ЗА РАД, ПОТИЦАТИ УСВАЈАЊЕ ПОЗИТИВНИХ СТАВОВА

в) функционални: РАЗВИЈАТИ ОСЈЕЋАЈ ОДГОВОРНОСТИ ПРЕМА СЕБИ И ДРУГИМА, РАЗВИЈАТИ КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ, ЛОГИЧКО ПАМЋЕЊЕ И ЗАКЉУЧИВАЊЕ.

ИСХОДИ: УЧЕНИЦИ ЋЕ НА КРАЈУ ЧАСА МОЋИ ДА ПРЕПОЗНАЈУ ПРАВОГ ПРИЈАТЕЉА, УЧЕ НЕПРИМЈЕРЕНЕ ПОСТУПКЕ И ПОНАШАЊА, ДОНЕСУ ЗАКЉУЧКЕ О ПОСТУПЦИМА, ДОНЕСУ ОДЛУКУ КАКО ИСПРАВНО ПОСТУПИТИ, МОЋИ ЋЕ ДА ПРЕПОЗНАЈУ ОБЛИК КОРУПЦИЈЕ (ПОДМИЋИВАЊЕ).

НАСТАВНА СРЕДСТВА И ПОМАГАЛА:

ЧАРТ ПАПИР, МАРКЕРИ У БОЈИ, КОЛАЖ ПАПИР, ЛУТКЕ ДВА ДЈЕЧАКА

ЛОКАЦИЈА РАДА:

а) **школа** б) **природна средина** ц) друштвена средина д) (упиши)

ЛИТЕРАТУРА:

ПЛАН ЧАСА

I ДИО: ЈУТАРЊИ САСТАНАК, МОТИВАЦИЈА, НАЈАВА И ЗАПИС ЦИЉА

II ДИО: ОБРАДА ТЕМЕ, ИЗРАЖАВАЊЕ ДОЖИВЉАЈА, ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

III ДИО: СИНТЕЗА И ЕВАЛУАЦИЈА

АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

(концепт, биљешке, задаци, план табле, питања)

УВОДНИ ДИО:

ЈУТАРЊИ САСТАНАК:

ПОЗДРАВ У КРУГУ – РЕДАР ЈЕ ТАЈ КОЈИ ПОЗДРАВЉА ПРВИ УЧЕНИКА ЛИЈЕВО И ДЕСНО НА СВОЈ ПОСЕБАН НАЧИН (РУКОВАЊЕМ, “ПЕТИЦОМ”, ЗАГРЉАЈЕМ, РУКОМ НА РАМЕНУ И СЛ.) УЗ ОБАВЕЗНО ГЛЕДАЊЕ У ОЧИ И ОСМИЈЕХОМ ПОПРАЋЕНИМ РИЈЕЧИМА: “ДОБРО ЈУТРО, ИВАНЕ. ДРАГО МИ ЈЕ ДА ТЕ ВИДИМ.”

РАЗГОВАРАТИ СА УЧЕНИЦИМА КАКВО ЈЕ ВРИЈЕМЕ, КОЈИ ЈЕ ДАНАС ДАН, КО ДАНАС НИЈЕ РАСПОЛОЖЕН ЗА РАД, О ВАЖНОМ ДОГАЂАЈУ У ПОРОДИЦИ ИЛИ У ЛОКАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ.

МОТИВАЦИЈА:

ЧИТАЊЕ МАРКОВОГ ПИСМА. МАРКО ЈЕ ИНАЧЕ СИН УЧИТЕЉИЧИНЕ ПРИЈАТЕЉИЦЕ.

“ДРАГА ТЕТА,

ЗНАМ ДА СИ УЧИТЕЉИЦА И МАМИНА ДОБРА ПРИЈАТЕЉИЦА, ПА ТЕ МОЛИМ ДА МИ ПОМОГНЕШ.

ЕВО О ЧЕМУ СЕ РАДИ:

СЕНИША ЈЕ МОЈ НАЈБОЉИ ПРИЈАТЕЉ, АЛИ СМО ВЕЋ НЕКО ВРИЈЕМЕ УДАЉЕНИ ЈЕДАН ОД ДРУГОГА. ЈУЧЕ СМО СЕ НАШЛИ ПОСЛИЈЕ ШКОЛЕ, ШЕТАЛИ ГРАДОМ И РАЗГЛЕДАЛИ ИЗЛОГЕ. СТАЛИ СМО И КОД ИЗЛОГА СА СПОРТСКОМ ОБУЋОМ. МЕНИ СУ СЕ ЈАКО ДОПАЛЕ АДИДАСОВЕ ТЕНИСИЦЕ И ТО САМ МУ РЕКАО. ЗА ТРЕН ЈЕ НЕСТАО И ПОЈАВИО СЕ МАЛО КАСНИЈЕ. ИСПОД ЏЕМПЕРА ЈЕ ИЗВАДИО БАШ ОНЕ АДИДАСОВЕ ТЕНИСИЦЕ КОЈЕ СУ МИ СЕ ДОПАЛЕ.

ДАО МИ ИХ ЈЕ И РЕКАО ДА ЈЕ ТО ЊЕГОВ ЗАКАШЊЕЛИ ДАР ЗА РОЂЕН-ДАН. ЈАКО САМ СЕ ОБРАДОВАО И У ПАРКУ САМ ИХ ПРОБАО. БИЛЕ СУ МОЈ БРОЈ И СТАЈАЛЕ СУ НА НОГАМА САВРШЕНО.

НИСАМ МУ СТИГАО НИ ЗАХВАЛИТИ ЈЕР СМО СТИГЛИ ПРЕД ЊЕГОВУ КУЋУ, ПОЗДРАВИЛИ СЕ И ОН ЈЕ ОТИШАО.

КАД САМ ДОШАО КУЋИ ПОЧЕО САМ РАЗМИШЉАТИ И, ПРИЈЕ ПОВРАТКА РОДИТЕЉА С ПОСЛА, СКРИО САМ ИХ У ОРМАР.

ШТА ДА РАДИМ? ПОМОЗИ МИ, МОЛИМ ТЕ!

ВОЛИ ТЕ МАРКО.“

ГЛАВНИ ДИО:

- ШТА ВИ МИСЛИТЕ КАКО ЈЕ СЕНИША ДОШАО ДО ТЕНИСИЦА? ЈЕ ЛИ ИМАО НОВАЦ ДА ИХ КУПИ ИЛИ ИХ ЈЕ УКРАО? ЈЕ ЛИ МАРКО ИСПРАВНО ПОСТУПИО КАД ЈЕ ПРИХВАТИО ДАР, А НЕ ЗНА КАКО ЈЕ ОН ДОШАО ДО ЊИХ?
- ЈЕ ЛИ ТРЕБАО ПИТАТИ СЕНИШУ ОТКУДА МУ? ТРЕБА ЛИ РЕЋИ РОДИТЕЉИМА?
- ШТА АКО ИХ ЈЕ КУПИО? ШТА ЋЕ СЕ ДЕСИТИ АКО МАРКОВИ РОДИТЕЉИ КАЖУ СЕНИШИНИМ?

- ХОЋЕ ЛИ СЕ ПРИЈАТЕЉСТВО ПРЕКИНУТИ? ЈЕ ЛИ СИНИША СТВАРНО ПРИЈАТЕЉ МАРКУ?

ГРУПНИ РАД:

I. ГРУПА:

- ЗАМИСЛИТЕ И НАЦРТАЈТЕ ДА ЈЕ СИНИША ПОМАГАО КОМШИЈАМА, ЗАРАДИО НОВАЦ И КУПИО ДАР МАРКУ.

II. ГРУПА:

- ЗАМИСЛИТЕ ДА ЈЕ СИНИША УКРАО ТЕНИСИЦЕ И НАПИШИТЕ МАРКУ ШТА ДА РАДИ.

III. ГРУПА:

- ЗАМИСЛИТЕ ДА ЈЕ СИНИША УКРАО НОВАЦ ОД РОДИТЕЉА И КУПИО ТЕНИСИЦЕ КАКО БИ СЕ ПОМИРИО С МАРКОМ. НАЦРТАЈТЕ СТРИП ШТА СЕ МОЖЕ ДЕСИТИ СА ПРИЈАТЕЉСТВОМ.

IV. ГРУПА:

- ДРАМАТИЗУЈТЕ СУСРЕТ МАРКА И СИНИШЕ НАКОН САЗНАЊА ДА ЈЕ ЗАРАЂЕНИМ НОВЦЕМ КУПИО ТЕНИСИЦЕ.

ИЗВЈЕШТАЈ ГРУПА

СИНТЕЗА:

- КАКО БИСТЕ ВИ ПОСТУПИЛИ ДА СТЕ БИЛИ НА МАРКОВОМ МЈЕСТУ? (ОСВРТ НА РАД СВЕ ЧЕТИРИ ГРУПЕ)

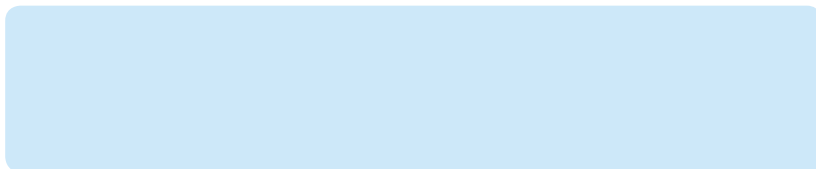
ЗАВРШНИ ДИО

ЕВАЛУАЦИЈА:

- У СЛУЧАЈУ ДА ЈЕ СИНИША УКРАО НОВАЦ ИЛИ ТЕНИСИЦЕ ЛОШЕ ЈЕ ДА СЕ МАРКО ОКОРИСТИ КРАЂОМ ИАКО ОН САМ НИЈЕ УКРАО.
- У СЛУЧАЈУ ДА ЈЕ СИНИША РАДИО И ЗАРАДИО НОВАЦ, НИЈЕ У РЕДУ ДА МАРКО ЗАДРЖИ ДАР ЈЕР ЈЕ СИНИШИНОЈ ПОРОДИЦИ НОВАЦ ПОТРЕБНИЈИ.
- РАЗГОВАРАТИ СА УЧЕНИЦИМА КУПУЈУ ЛИ ОНИ ПРИЈАТЕЉИМА ПОКЛОНЕ КАКО БИ СЕ С ЊИМА ДРУЖИЛИ ИЛИ ТО РАДЕ ЊИХОВИ ПРИЈАТЕЉИ?
- ТАКВЕ ПОСТУПКЕ МОЖЕМО НАЗВАТИ МИТОМ ИЛИ ПОТКУПЉИВАЊЕМ.

62 Етика и антикорупција: 1-4. разред основне школе

Домаћа задаћа и упутство за слиједећи час:

ИЗГЛЕД ШКОЛСКЕ ТАБЛЕ

Простор за допуну припреме, напомене и анализу часа:

Наставник/ца:

Прегледао/ла:

Примјер бр. 8

РАЗРАДА ЧАСА**Тема:** Пријатељство/другарство се не купује!**Разред:** 4. (четврти)**Предмет:**

- Матерњи језик и Васпитни рад са одјељенском заједницом (ВРОЗ)

Облик/метода рада:

Блок час

- фронтални рад, рад у групи
- метода разговора и метода усменог излагања.

Потребна средства:

- Наставни листови за рад група

Циљ часа:

- Увести ученике у појам корупције и мита
- Упознати ученике са исправним односом и начинима реаговања према другарима у свакодневним животним ситуацијама
- Уочавање разлика између правог/искреног пријатељства и пријатељства из користи (не требамо тежити да нам неко буде пријатељ ако он то не жели, али уз одређену добит ипак пристаје).

Очекивани резултати:

Ученик ће моћи да:

- препозна исправна и праведна понашања у конкретної ситуацији
- на прави начин сагледа ситуацију, затим исправно одлучи
- уочи битне елементе правог пријатељства и пријатељства због одређене користи
- препозна особине које красе пријатеље.

Приједлог за одвијање часа (детаљан опис планиране активности):

1. корак: Уводна активност

- Разговор са ученицима о пријатељству и другарству
- Ко су нам пријатељи и другови?
- Како настаје пријатељство и другарство?
- Зна ли неко шта је корупција, шта је мито?

На табли или чарт папиру израдити олују идеја записујући одговоре које су ученици навели.

Саслушати могуће одговоре, а затим написати дефиниције.

КОРУПЦИЈА – поткупљивање, поквареност, подмићивање...

МИТО – новац или нека вриједносна ствар којом се неко придобија да удовољи жељи даваоца (најчешће на непоштен, незаконит начин).

Слиједи читање приче “Опонашајући Сару” и разговор о причи.

Опонашајући Сару

Изгледала је као омиљена дјевојчица у свом друштву. Александра је увијек у свему била прва, истицала себе, а друге омаловажавала. Захтијевала је од другара да јој купују разне ситнице, како би се она са њима дружила. Сматрала је да она то заслужује. Да би биле у њеном друштву другарице су одвајале новац од ужине и куповале разне шналице, гумице, слаткише. Када нису имале новца и нису могле ништа да јој купе, Александра би их игнорисала.

То је дјевојчицама досадило и одлучиле су да новац који су добиле од родитеља потроше на ужину. Због те одлуке Александра је остала сама и без пријатеља. Пожалила се мајци, која јој је испричала причу о дјевојчици која није имала новца, али је имала другарице.

Дјевојчица по имену Сара кренула је једнога дана код другарице на рођендан. Као поклон понијела је веома лијепо украшену кутију. Другарица се захвалила и ставила кутију са осталим поклонима. Када је отварала кутију, схватила је да је кутија празна. Осјећала се повријеђено, јер су остали поклони били вриједни. Сљедећег дана питала је Сару зашто је кутија празна, да није случајно заборавила ставити поклон. Сара је рекла да кутија није празна, да ју је напунила до врха пољупцима.

Александра је одлучила да украси кутију и пронађе своје другарице. Другарице су се веома обрадовале. Заједно су напуниле кутију пољупцима. Сваког дана су узимале и остављале пољупце у кутију, тако да им их никада није нестало.

Питања за разговор:

- О чему говори прича?
- Да ли се пријатељство може купити? Зашто?
- Да ли сте се некада нашли у сличној ситуацији?
- Која је порука ове приче?

Вратити се на појмове “мито” и “корупција” које смо претходно дефинисали и довести их у везу с причом.

2. корак

Подијелити ученике у групе и дати им радне задатке. Свака група добија листић са другом причом која представља неку животну ситуацију и питања на која треба да одговори, а која се односе на ситуацију у причи. Такође, на листићу су наведене и одређене особине које поједини људи имају (завист, љубомора, лијеност, љубав, поштење), а које ученици требају препознати код ликова у причи. Није обавезно да ликови у причи имају све наведене особина, али могу да имају и неке друге које нису наведене, а које ученици требају дописати уколико су их уочили.

Сваки члан групе има број који треба запамтити (у складу са бројем чланова групе), јер ће наставник на крају тражити да ученици који носе одређени број презентују резултате рада групе. Ученици са неким другим бројем ће пак образложити начин на који су радили и усагласили ставове.

Док ученици раде на радним задацима наставник обилази групе и по потреби пружа помоћ и даје додатна упутства.

3. корак

Групе презентују резултате рада. Читају причу, затим одговоре на постављена питања. Остале групе слушају, а по завршетку излагања изражавају свој став. Могу постављати и питања члановима групе која излаже резултате рада. На крају ученици наведу и код којег лика су препознали неку од наведених особина, као и неку другу особину коју су уочили.

Закључивање часа и уопштавање знања

- У којој причи се појављује корупција?
- Шта је све било мито у причама које смо чули?
- Купујете ли својим пријатељима поклоне зато што вам је стало до пријатељства или због неких других разлога?
- Мислите ли да неко жели да вас поткупи неким поклоном?

- Које су особине карактеристичне за пријатељство?
- Има ли нешто што данас нисте разумјели, а жељели бисте знати?

Начини евалуације:

Прочитати “Запис о пријатељству”

Запис о пријатељству

Неки кажу да је човјеков најбољи пријатељ пас.

Неки други опет кажу да је књига најбољи пријатељ.

Пријатељи су и књиге и пси, али и једне и друге треба платити, поготово ако су књиге тврдо укоричене, а пси расни.

Али постоји пријатељство које се ничим не може платити.

Има људи који га покушавају купити, а онда схвате да више никада неће доћи до њега.

То пријатељство се једино може стећи и узвратити пријатељством.

То је и најбоље пријатељство. То је пријатељство међу људима.

Ученици добију празне, идентичне папире и задатак да код куће напишу поруку пријатељства за своје најбоље пријатеље. (Није потребно да се потписују нити да именују примаоца.) Сутрадан све поруке ставимо у кутију или шешир, а онда ученици извлаче поруке пријатељства.

На једном од наредних часова ВРОЗ-а могуће је правити плакат од порука пријатељства, који би ученици украсили и додали све оно што мисле да треба, а који би у наредном периоду одражавао пријатељство у том одјељењу.

Материјали:

Наставни листови за рад група

ГРУПА 1

Шест ученика седмог разреда изабрано је да учествује на фудбалском турниру. Капитен екипе треба да буде Марко, јер се највише истиче у игри и увијек постиже највише голова. Славиши се то није свидјело. Славиша сматра да он треба да буде капитен екипе. Одлучио је да у Марковом одсуству предложи друговима да гласају за њега, а заузврат ће их његов тата водити на излет и роштиљ. Другови су одбили овај приједлог зато што Славиша није најбољи играч њиховог тима.

- Шта бисте ви урадили да се нађете у оваквој ситуацији? Образложите свој став.
- Да ли је Славишин приједлог друговима исправан? Зашто?
- Да ли су другови исправно поступили јер нису прихватили Славишину идеју?
- Издвоји примјере корупције и мита у причи. Образложи.

ОСОБИНЕ: завист, љубомора, доброта, лијеност, љубав, поштење

ГРУПА 2

У одјељењу 4-1 дружиле су се Вања, Ема и Миа. Милица је жељела да се дружи с њима, али никако јој није полазило за руком, наилазила је на одбацивање и игнорисање. Одлучила је да од новца који добија од родитеља за ужину купи карте за биоскоп и позове дјевојчице. Понудила је дјевојчицама да пођу са њом у биоскоп а да им она купи карте. Дјевојчице су пристале само зато што име је Милица купила карте.

- Шта бисте ви урадили да сте на Миличином мјесту?
- Зашто су Вања, Ема и Миа прихватиле позив у биоскоп?
- Да ли је ово право пријатељство? Образложи свој став.
- Издвоји примјере корупције и мита у причи. Образложи.

ОСОБИНЕ: завист, љубомора, доброта, лијеност, љубав, поштење

ГРУПА 3

Душко је дијелио позивнице за рођендан. Иван није добио позивницу а желио је да иде на рођендан. Одлучио је да Душковом најбољем другу Мирку каже да се надао позиву и да је већ купио најновије издање Душкове омиљене игрице. Мирко је то рекао Душку. Душко је одлучио да позове Ивана на рођендан.

- Шта бисте ви урадили да сте у Душковој позицији?
- Зашто је Иван купио Душкову омиљену игрицу? Сматраш ли да је то исправан поступак?
- Шта бисте ви урадили да сте на Ивановом мјесту?
- Издвоји примјере корупције и мита у причи. Образложи.

ОСОБИНЕ: завист, љубомора, доброта, лијеност, љубав, поштење

ГРУПА 4

Магдалена иде у четврти разред. Одлична је ученица, али није вјежбала математику. На тесту је било 5 задатака. Магдалена је знала да уради само два. Предложила је својој другарици Бојани да за њу уради остале задатке. За узврат, Магдалена ће њој купити лопту за одбојку.

- Шта бисте ви урадили да сте у истој позицији као Магдалена?
- Шта би по вашем мишљењу било исправно урадити?
- Шта мислите да ли је Бојана помогла Магдалени? Зашто?
- Издвоји примјере корупције и мита у причи. Образложи.

ОСОБИНЕ: завист; љубомора; доброта; лијеност; љубав; поштење

ШКОЛСКИ ПРОЈЕКТИ

Пројекат бр. 1

РАЗРАДА ШКОЛСКОГ ПРОЈЕКТА – 1. и 2. разред

Тема: Поштење се не купује

Циљ активности:

- Развијање антикорупцијске свијести код најмлађих;
- Развијање свијести о пожељним и моралним вриједностима
- Упознавање са појмовима као што су одговорност, повјерење, поштење, превара, мито, куповина повластица итд.

Очекивани резултати

Ученик ће моћи:

- препознати исправна и праведна понашања у непосредном окружењу
- цртежом представити одређени облик поштеног и исправног, односно непоштеног понашања, које се заснива на превари и покушају куповине повластица
- препознати активности које промовишу социјално прихватљиво понашање
- навести примјере исправних и поштених понашања, као и примјере неисправних и непоштених понашања
- извести закључке о правилном, поштеном и пожељном, односно непоштеном и непожељном понашању, на основу поступака ликових из представе
- образложити своје одлуке.

Трајање пројекта: три дана

Опис активности:

Ријеч је о интегрисаним наставним данима, гдје су интегрисани редовни садржаји наставних подручја, односно наставних предмета

из НПП за 1. и 2. разред, у које су укључени циљеви и исходи из области етике и антикорупције.

ПРВИ ДАН

Уводни дио дана: Након уводног поздрава и упознавања ученика са садржајем рада у наредна два дана, наставник изражајно чита пјесму Јована Јовановића Змаја “Поштење”. Ученици треба да се наслоне и пажљиво саслушају пјесму, јер ће након читања пјесме разговарати о прочитаном.

ПОШТЕЊЕ

*Поштење се не мож` купити
Јер га поштен не продаје
Ни за блага сва голема
А непоштен прод`о би га
Ал` не може јер га нема.*

Након краће емоционалне паузе и објашњења непознатих ријечи (“блага”, “голема” и сл.) поновно прочитати пјесму, након чега слиједи разговор, инициран и усмјераван питањима:

О чему говори пјесма?

- Шта је поштење/шта значи та ријеч?
- Наведите неки примјер поштењег понашања.
- Шта је супротно од поштења?
- Да ли је непоштење добро?
- Наведите примјер непоштењег понашања.
- Зашто чика Јова Змај каже да се поштење не може купити?
- Ако се не купује, како се онда поштење стиче?
- Зашто би непоштен човјек продао поштење само да га има?
- Која ријеч је љепша: поштење или непоштење, зашто?

Након овог уводног разговора наставник поново чита пјесму, стих по стих, а ученици заједно понављају. Ученицима који су запамтили пјесму треба дозволити да је репродукују, а затим је понављају сви заједно.

Слиједи краћа пауза за одмор.

■ Активност 1:

Потребна средства	<ul style="list-style-type: none"> – црвени и зелени картон за сваког ученика – неки од реквизита/предмета који су карактеристични за одређена занимања (полицијска капа, знак СТОП, бијели мантил за доктора, наочале и свеска за наставника) – цедуље са ликовима из представа
Облици рада	– фронтални, индивидуални, групни
Методе рада	– метода разговора, метода имитације, метода демонстрације

Ток активности

Наставник је са ученицима дан раније договорио да у школу донесу одређене реквизите, па су тако неки од ученика били задужени да донесу бијели мантил и слушалице за доктора (дјечије играчке), наочале, док су, такође дан раније у школи, сви заједно израђивали полицијске капе од картона и знак СТОП за саобраћајне полицајце, те нацртали потребне ликове на листиће.

Слиједи драматизација, односно глума ученика и наставника у три кратке представе, засноване на примјерима/ситуацијама из стварног живота, блиским и препознатљивим ученицима.

Упознати ученике с током активности и дати им потребна упутства за рад.

Сви ученици ће извлачити цедуљице из шешира, а само они ученици који извуку слику одређеног лика учествују у представама. У све три

представе наставник глуми “негативне” и проблематичне ликове који су непоштени и склони корупцији, односно који се понашају неморално. Свака представа има два чина. У другом чину у глуму укључити неког од ученика који је добио цедуљицу (пијаног возача, доктора, другове из разреда).

Остали ученици пажљиво посматрају представе јер имају задатак да на картонима упишу број 1 или 2 и то тако што ће на црвени картон уписати број чина из представе у коме су се глумци понашали неморално, непоштено и покушали су некога преварити, а на зелени картон број чина у којем су се глумци понашали исправно, односно поштено и у складу са правилима и законима.

Прије сваког чина наставник јасно најави чин и диже високо у зрак картон на коме пише број један за први чин, односно број два за други чин и увјери се да су ученици то видјели. С обзиром да су ученици претходно неколико пута на настави разговарали о занимањима људи и о њиховим дужностима, овај задатак не би требао представљати потешкоћу за ученике, напротив, може послужити и као евалуација за тему Занимања.

Слиједи кратак договор наставника са ученицима, глумцима.

ПРВА ПРЕДСТАВА

Први чин

Два ученика ће да глуме саобраћајне полицајце који заустављају возила на путу. Наставник ће да глуми пијаног возача који покушава да избјегне заслужену казну.

Наставник ће сједити на столици и симулирати вожњу аутомобила нагињући се на обје стране тако да се стекне дојам несигурности и агресивности приликом вожње. Тада га зауставља полиција и тражи документе. Када полицајци саопште пијаном возачу да мора изаћи из аута и сачекати да се отријезни, а затим и платити казну, пијани возач покушава да понуди новац полицији како би га они пустили да и

даље несметано вози. Полицајци прихватају новац и возач наставља даље али убрзо се судари са другим аутом (ученик на другој столици).

(Наставник се јавља као наратор током цијелог чина и наводи ученике на сљедећи поступак: на примјер, једног лијепог сунчаног дана два полицајца су изашла на улицу да би контролисали возила. Одједном су из даљине примјетили возило које се несигурно кретало друмом. Одлучили су да га зауставе.....)

Други чин

Призор се понавља али, за разлику од првог чина, полиција је сада неумољива и не одустаје од своје одлуке. Пијаног возача удаљавају од аута, пишу му казну и возе га у полицијску станицу на разговор.

Ученици пишу бројеве на своје картоне на којима пише ПРВА ПРЕДСТАВА. На црвени картон пишу број оног чина за који мисле да није исправан, док на зелени картон пишу број чина у којем се одиграла исправна ситуација. Неколико ученика образлаже своје одлуке. Уколико имамо ученике који нису написали број један на црвени картон, и од њих треба тражити образложење и кроз разговор их покушати довести до исправног рјешења.

ДРУГА ПРЕДСТАВА

Први чин

Један ученик глуми учитеља, док наставник и још један ученик глуме два друга из разреда. Проблем настаје када учитељ загуби контролне радове које је исправио и оцијенио. Оцјене је прије седам дана саопштио ученицима, али се не сјећа шта је ко од ученика добио. Један од другова (наставник) предлаже да слажу учитеља и да пријаве да су добили петицу иако то није тачно. У овом чину други пријатељ пристаје на тај договор, што значи да пристаје да се послужи преваром да би дошли до боље оцјене. Након неколико дана учитељ проналази контролне радове и открива превару. Упознају с преваром директора школе и ученици су кажњени за превару.

(И у овој представи наставник се појављује као наратор.)

Други чин

Понавља се идентична ситуација, али сада један ученик критикује свог друга који је желио да преваре учитеља и савјетује га како треба исправно поступити. Након што је учитељ пронашао контролне радове, награђује одјељење излетом у природу, јер је на тај начин желио да им се одужи за њихову искреност, односно за исправно и морално понашање.

Поступак са картонима се понавља и ученици поново образлажу своје одлуке.

ТРЕЋА ПРЕДСТАВА

Први чин

Наставник глуми доктора док два ученика глуме маму или тату и болесно дијете. Када један од родитеља доведе болесно дијете доктору медицинска сеста излази и тражи паре да би доктор примио дијете и прегледао га. Родитељи нису имали новац и дијете враћају кући. У току ноћи дијете се још више разболи и заврши у болници. У болници срећу доктора који је тражио новац, који галами на њих што му нису дали то што је тражио. Родитељи посуђују новац и дају доктору да би излјечио њихово дијете.

Други чин

Ситуација је идентична само што у овом чини када дијете заврши у болници родитељи пријаве доктора директору болнице и он добија отказ. На његово мјесто долази нови доктор који са осмијехом дочекује све своје пацијенте.

Поступак са картонима се понавља и ученици поново образлажу своје одлуке.

Слиједи одмор за ученике.

■ Активност 2:

Потребна средства	– блок, боје, црвени и зелени папирићи
Облици рада	– фронтални, индивидуални
Методе рада	– метода разговора, илустративно-демонстративна метода

Ток активности

Иницирати разговор о томе шта су биле посљедице непоштених и неисправних понашања у представама (навести посљедице). Потребно је и именовати непоштена понашања. Затим разговарати о посљедицама поштених и морално исправних понашања (такође навести посљедице).

Ученици ће из шешира извлачити црвене и зелене папириће. Они ученици који извуку црвени папирић треба да што вјерније дочарају један чин из било које представе који приказује оне облике понашања који нису друштвено прихватљиви, који су непоштени, док ученици који су извукли зелени листић илуструју онај чин из представе који приказује исправно и праведно понашање.

Наставник обилази ученике и провјерава да ли су разумјели задатак и почели свој цртеж у складу са извученим листићем.

Слиједи краћи одмор за ученике.

■ Активност 3:

Потребна средства	– CD player и CD са пјесмом “Кад се мале руке сложе” или неком другом пјесмом која говори о другарству и заједништву
Облици рада	– фронтални, индивидуални, у пару и групни
Методе рада	– метода разговора, пјевање и плес

Ученицима најављујемо да ће слушати пјесму о слози, заједништву и другарству, која говори о томе да заједно можемо остварити све у животу.

КАД СЕ МАЛЕ РУКЕ СЛОЖЕ

*Кад се много малих сложи
Тад се снага стопут множи
А то значи да смо јачи
Кад се скупимо у збор.*

*Мала искра пожар скрива
Кап до капи ријека бива
Хајде зато сви у јато
Као врапци жив, жив, жив*

*Кад се мале руке сложе
Све се може, све се може!*

Учимо текст и мелодију пјесме (без инсистирања да сви ученици меморишу текст), а затим ученици покушавају осмислити једноставну плесну кореографију коју ће изводити уз ову пјесму (индивидуално, у пару или у групи, према њиховом избору).

Закључивање дана и евалуација

Када би се сви понашали онако како смо данас закључили да треба да се понашамо, свијет око нас би био пуно љепши и бољи. Зато ћемо увијек мислити о томе и у складу с тим се и понашати.

ДРУГИ ДАН

Уводни дио дана: Након кратког уводног разговора с ученицима омогућујемо им да презентују своје плесне кореографије уз пјесму о другарству и заједништву, а прије преласка на активност која слиједи поновити пјесму Поштење.

■ Активност 1: Израда сликовнице

Потребна средства	– цртежи ученика из активности бр. 2 од претходног дана, маказе, бојице, папир у боји, вуница, шпага или неки други материјал за спајање цртежа
Облици рада	– фронтални, индивидуални и групни
Методе рада	– метода разговора, илустрације и метода практичног рада

Ток активности

Зависно од броја ученика у разреду дијелимо их у групе, на основу тога да ли су илустровали поштено или непоштено понашање у активности 2 од претходног дана. У групи не би требало бити мање од пет ученика, а број група треба бити паран, јер најмање двије групе раде исти задатак. Могуће их је подијелити и у двије веће групе, које ће од цртежа из претходног дана правити сликовнице, као јединствене збирке радова који говоре о поштеном (исправном, моралном и прихватљивом), односно непоштеном (неморалном и непожељном) понашању. Прије него почну са израдом сликовница, потребно је још једном прегледати и коментарисати радове ученика са наставником. Посебно нагласити шта (која понашања) представљају једни, а која други радови.

Ученици треба да напишу име и презиме на свом раду. Могу му дати и написати име. Треба да га уоквире у рам (направљен од црвеног, односно зеленог папира, зависно о томе шта су илустрирали), који

су претходно изрезали и потом налијепили на рад. Сугерисати ученицима да на полеђини рада напишу кључну ријеч која одражава и карактеристична је за понашање које су илустровали (наставник треба да помогне ученицима у избору кључних ријечи: поштење, одговорност, повјерење, превара, можда и мито или куповина повластица и сл.)

Наставник ће помоћи ученицима да радове споје у једну цјелину – сликовницу (било вуницом, шпагом, лијепљењем или на неки други начин). Сливница треба да има корице и наслов, које ће ученици осмислити, у складу са садржајем сликовнице.

Потребно их је подстаћи да кажу шта би још могао бити садржај сликовница, наставник треба да им понуди своју помоћ и можда и сам предложи нешто. (Записати неку пјесму у складу са темом, неку пословицу или примјер из свакодневног живота који су ученици навели.) Предложити да се у сликовницама остави и неколико празних листова на којима би се могли допуњавати садржаји.

Током рада је потребно правити паузе у којима ученици могу показати своје плесне кореографије. Такође, наставник ће током рада разговарати с ученицима о теми, илустрацијама, уз навођење и других сличних примјера који указују на поштено, као и на непоштено понашање и њихове посљедице.

Закључивање дана и евалуација пројекта

Сједећи у кругу, око наставника, водити разговор о сликовницама које су направили.

- Сливнице које су ученици направили су збирке пожељних/поштених и непожељних/непоштених понашања.
- Пожељних понашања зато што су их ученици означили (изабрали) као илустрацију поштења, одговорности и моралног извршавања обавеза. Таква понашања граде пријатељство и заједништво.

- За разлику од тога, друга сликовница је збирка понашања која су ученици препознали и окарактерисали као непоштена, неморална и непожељна понашања, која се заснивају на превари, миту, намјери да се “купе повластице”. Посљедице оваквих понашања су неповјерење, казна и сл.
- Живот је сретнији и љепши уколико се понашамо поштено и морално.

Начини евалуације:

У седмици у којој је рађен пројекат, припремити изложбу и презентацију сликовница (презентацију садржаја сликовница и начина на који су настале).

Уколико је више одјељења у школи радило исти пројекат, који је могуће на исти начин и са истим садржајем провести и са ученицима другог разреда, могуће је направити и заједничку изложбу сликовница.

Званице на изложби могу бити различите и према избору наставника и управе школе (родитељи, управа школе, други наставници, просвјетни званичници или званичници из локалне заједнице итд.).

Припремити званице, као и ученике, да ће изложба бити интерактивна, односно да ће званице моћи постављати питања ученицима о садржају сликовница, да ће се водити разговор о теми сликовница, поштеном и моралном понашању, односно непоштеном и неморалном, о томе зашто се поштење не може купити.

(Уколико евалуацију пројекта проводимо на овај начин, сама изложба може бити трећи дан провођења пројекта.)

Пројекат бр. 2

ТЕМА: ОБЛИЦИ КОРУПЦИЈЕ МЕЂУ УЧЕНИЦИМА У ШКОЛИ ОД I ДО IV РАЗРЕДА

АНКЕТА “ИМА ЛИ У НАШОЈ ШКОЛИ КОРУПЦИЈЕ МЕЂУ УЧЕНИЦИМА?”

ЦИЉ АКТИВНОСТИ:

ОСВЈЕШЋИВАЊЕ УЧЕНИКА О ПОСТОЈАЊУ КОРУПЦИЈЕ У ШКОЛИ (КОРУПЦИЈА МЕЂУ УЧЕНИЦИМА, КОРУПЦИЈА МЕЂУ НАСТАВНИЦИМА, КОРУПЦИЈА МЕЂУ УЧЕНИЦИМА И НАСТАВНИЦИМА). ПРЕПОЗНАВАЊЕ ОБЛИКА КОРУПЦИЈЕ У ШКОЛСКИМ ПРОСТОРИМА, ДЈЕЛОВАЊЕ – СУПРОТСТАВЉАЊЕ КОРУПЦИЈИ У ШКОЛСКИМ ПРОСТОРИМА АКТИВНОСТИМА УЧЕНИКА.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

УЧЕНИЦИ ЋЕ НА КРАЈУ ПРОЈЕКТА ЗНАТИ ПРЕПОЗНАТИ ОБЛИКЕ КОРУПЦИЈЕ, УЧИЋЕ ШТА ЈЕ ДОБРО И ЕТИЧНО, А ШТА НИЈЕ ДОБРО И ЕТИЧНО, РАЗВИЈАЋЕ ОСЈЕТЉИВОСТ ПРЕМА УЧЕСНИЦИМА У РАДУ НА ПРОЈЕКТУ. ПОДСТИЦАЊЕ УЧЕНИКА НА ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ ИНТЕЛЕКТУАЛНИХ ВЈЕШТИНА И СПОСОБНОСТИ, ПОДСТИЦАЋЕ РАЗУМИЈЕВАЊЕ, ПРИМЈЕНУ И АНАЛИЗУ СТАЊА У ШКОЛИ, ПОДСТИЦАЋЕ СТВАРАЊЕ ГРУПА ЗА БОРБУ ПРОТИВ СВИХ ВРСТА КОРУПЦИЈЕ.

ТРАЈАЊЕ ПРОЈЕКТА: ШКОЛСКА ГОДИНА

ТРАЈАЊЕ АКТИВНОСТИ: 40 ДАНА

РАСПОДЈЕЛА УЛОГА

КООРДИНАТОРИ:

(“ИДЕЈУ” ПРОЈЕКТА ПОДСТИЧУ НАСТАВНИЦИ, ПРАТЕ АКТИВНОСТИ И ПОВРЕМЕНО УСМЈЕРАВАЈУ. ОВИМ НАЧИНОМ НАСТАВНИЦИ УСПОСТАВЉАЈУ ВАЊСКЕ КОНТАКТЕ И ПОЈЕДНОСТАВЉУЈУ РАД УЧЕНИЦИМА.)

СОАСН (ТРЕНЕР):

НАСТАВНИЦИ ЋЕ ПРУЖАТИ ПОМОЋ АКО АКТИВНОСТИ ЗАСТАНУ ИЛИ СЕ ПОЈАВЕ ПОТЕШКОЋЕ.

ИСТРАЖИВАЧИ: УЧЕНИЦИ ФОРМИРАНИ У ГРУПЕ:

- I. МОДЕРАТОРИ – ОНИ КОЈИ ПРИПРЕМАЈУ ПРОЈЕКАТ И ОДРЕЂУЈУ ЗАДАТКЕ И АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЋЕ СЕ ПРОВОДИТИ У САРАДЊИ СА САВЈЕТНИКОМ.
- II. АУТОРИ АНКЕТЕ – ОНИ КОЈИ ПРИПРЕМАЈУ И ПИШУ ПИТАЊА ЗА АНКЕТУ МЕЂУ УЧЕНИЦИМА (УЗ ПОМОЋ КООРДИНАТОРА)
- III. АНКЕТАРИ – ОНИ КОЈИ ПРОВОДЕ АНКЕТУ МЕЂУ УЧЕНИЦИМА
- IV. СТАТИСТИЧАРИ – ОНИ КОЈИ ПРИКУПЉЕНЕ АНКЕТЕ АНАЛИЗИРАЈУ, ПРАВЕ ГРАФИКОНЕ И ИЗВЈЕШТАЈЕ
- V. ПРЕЗЕНТАТОРИ – ПРЕЗЕНТУЈУ РЕЗУЛТАТЕ АНКЕТЕ И ПРОЈЕКТА И ПРЕДЛАЖУ ДАЉЊЕ КОРАКЕ.

ВРЕМЕНСКИ ТОК АКТИВНОСТИ:

- 10 ДАНА – ФОРМИРАЊЕ ГРУПА. ОДАБИР МОДЕРАТОРА, АНКЕТАРА, АУТОРА АНКЕТЕ, СТАТИСТИЧАРА И ПРЕЗЕНТАТОРА ПРОЈЕКТА
- 10 ДАНА – ИЗРАДА АНКЕТНИХ ПИТАЊА, ШТАМПАЊЕ И ДИСТРИБУЦИЈА ПО ОДЈЕЛИМА, ЗАДУЖЕЊА ГРУПА ЗА ПРОВОЂЕЊЕ АНКЕТЕ
- 10 ДАНА – ОБРАДА ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА, ИЗРАДА ГРАФИКОНА, ПРИПРЕМА ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ НА ОГЛАСНИМ ПЛОЧАМА У ШКОЛИ, НА ШКОЛСКОМ РАДИЈУ, НОВИНАМА, ТЕЛЕВИЗИЈИ, *WEB* СТРАНИЦИ
- 7 ДАНА – ДОГОВОР СВИХ УЧЕСНИКА У ПРОЈЕКТУ О НАСТАВКУ РАДА НА ПРЕПОЗНАВАЊУ, УОЧАВАЊУ И ПРЕЗЕНТАЦИЈИ ПОЈАВНИХ ОБЛИКА КОРУПЦИЈЕ КОЈИ РАНИЈЕ НИСУ БИЛИ ОБРАЂЕНИ, КАО И ЗАДАЦИ ЗА СВЕ УЧЕНИКЕ У СПРЕЧАВАЊУ СВИХ ОБЛИКА КОРУПЦИЈЕ У ШКОЛИ
- 3 ДАНА – ПОДНОШЕЊЕ ИЗВЈЕШТАЈА (УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ) О НАПРЕДОВАЊУ ПРОЈЕКТА У СВИМ ОДЈЕЉЕЊИМА КОЈА СУ УЧЕСТВОВАЛА У ПРОЈЕКТУ.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ:

СТРУЧЊАЦИ ИЗ ОБЛАСТИ БОРБЕ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ, ПОЛИЦИЈА, НАСТАВНИЦИ, РОДИТЕЉИ, ПРОСТОР ЗА РАД У ШКОЛИ, ПАПИР, ПРИНТАЊЕ АНКЕТНИХ ЛИСТИЋА, ИНФОРМАТИЧАР НАСТАВНИК КОЈИ ЋЕ ПОМОЋИ У ОБРАДИ ПОДАТАКА.

МАТЕРИЈАЛИ И ЛИТЕРАТУРА:

“ПРОЈЕКТНА НАСТАВА”, И. ЛУКАВИЦА, М. ОСТОЈИЋ, М. САРАЈЛИЋ – МУ “ИНТЕРАКТИВНЕ ОТВОРЕНЕ ШКОЛЕ”, ТУЗЛА, 2006.

НАЧИНИ ЕВАЛУАЦИЈЕ:

ПРЕЗЕНТАЦИЈА АНКЕТЕ ПУТЕМ ПАНОА ПОСТАВЉЕНИХ У ХОЛУ ШКОЛЕ, САОПШТЕЊЕ РЕЗУЛТАТА ПРОВЕДЕНЕ АНКЕТЕ ПУТЕМ ШКОЛСКОГ РАДИЈА, НОВИНА И ТЕЛЕВИЗИЈЕ, ПОСТАВЉАЊЕ РЕЗУЛТАТА НА *WEB* СТРАНИЦУ ШКОЛЕ, ПРЕЗЕНТАЦИЈА ПРОЈЕКТА У ДРУГИМ ШКОЛАМА.

ЗАКЉУЧАК

Проблем корупције није важан само за нашу земљу. С овим проблемом се боре и многе земље у окружењу. До позитивних резултата, тј. спречавања корупције и унапређења друштава може се доћи само превентивним приступом и упознавањем дјеце кроз едукативне програме. У том контексту васпитање и образовање можемо посматрати као најважније расположиво средство за подстицање дубљег и складнијег људског развоја, а тиме и за смањење глади, сиромаштва, незнања, угњетавања, па и корупције.

Школа има задатак да припреми младу особу како би била осјетљива на друштвено штетне појаве.

Самим тим има и могућност да се активније укључи и да у своје наставне планове и програме интегрише едукацију ученика о корупцији, односно превенцији исте.

Корупција представља оно што је непоштено, незаконито и неморално у друштву, њоме се крше моралне и правне норме. Претпоставља се да ће едукација ученика о овом проблему и подизање свијести на виши ниво имати за циљ смањење ове појаве. Антикорупцијско образовање у школама може бити формално и неформално. На формалном нивоу, елементи антикорупцијског образовања могу да буду укључени у редовни наставни план и програм, а на неформалном нивоу могу да се промовишу кроз ваннаставне и ваншколске активности. У актуелне наставне планове и програме није интегрисана едукација ученика о проблему корупције, иако је то проблем с којим се сусрећемо свакодневно. Ученици најчешће не добијају никакве информације о корупцији у школи нити у породици, већину информација црпе из медија.

У редован наставни план и програм требамо интегрисати тему етика и борба против корупције, заинтересовати ученике за ову тему те

указати на значај превенције корупције. То требамо учинити на начин који ће ученицима бити занимљив и довољно динамичан да би одлучили активно учествовати у активностима. Овакви часови морају да буду замишљени и реализовани као интерактивна активност ученика и учитеља, заснована на анализирању примјера из свакодневног живота, блиских ученичком искуству.

Курикулум за транспарентност, курикулум за одговорност

www.znanjenijeroba.org

Пројекат финансира ЕУ

Пројекат проводи

Партнери на пројекту

 infohouse

